



Gedragscode Natuurvriendelijk werken



Projectnaam	Gedragscode Natuurvriendelijk werken
Documenttitel	Gedragscode Natuurvriendelijk werken
Versie	1.0
Status	Definitief
Datum	5 december 2012





GRONINGEN SEAPORTS

GEDRAGSCODE FLORA- EN FAUNAWET

GRONINGEN SEAPORTS



5 december 2012
076481312:0.6 - Definitief
B02042.000161.0100



Inhoud

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 Groningen Seaports	5
1.2 Natuurvriendelijk werken	5
1.3 Doel van de gedragscode	6
2 Het wettelijk kader	7
2.1 Flora- en faunawet	7
2.2 Algemene zorgplicht	7
2.3 Indeling van beschermde soorten in drie categorieën	7
2.4 Verboden handelingen	11
2.5 Artikel 2: zorgplicht	11
2.6 'Geen wezenlijke invloed'	12
2.7 Verplaatsen van soorten	12
2.8 Eisen aan een gedragscode	13
2.9 Uitzonderingen op de vrijstelling op basis van de gedragscode	13
2.10 Wettelijk belang	14
3 Geldigheid van de gedragscode bij naleving	15
3.1 Inleiding	15
3.2 Geografische afbakening	15
3.3 Gebruik door bedrijven op de terreinen van Groningen Seaports	16
3.4 Afbakening van werkzaamheden	16
3.5 Handelingen waarvoor de gedragscode geldt	17
3.6 Geldigheid met betrekking tot beschermde soorten	17
3.7 Rode lijsten soorten en bijzondere vegetaties	19
3.8 Bescherming van vogels en hun nesten	19
3.9 Geen vrijstelling voor andere vergunningvereisten	20
3.10 Niet van toepassing op gebiedsbescherming	20
3.11 Afwijken van deze gedragscode	20
3.12 Geldigheidsduur van de gedragscode	21
4 Borging van de naleving	22
4.1 Algemene uitgangspunten	22
4.2 Borging in de organisatie	22
4.3 Ketenverantwoordelijkheid	23
4.4 Flora- en faunaonderzoek	23
4.5 Ecologisch protocol	24
4.6 Calamiteiten	25
4.7 Beschermde soorten die onverwacht opduiken	25
4.8 Controleerbaarheid van werken volgens de gedragscode	25
5 Praktische uitvoering	27

5.1 Inleiding	27
5.2 Indicatieve natuurkalenders	27
5.3 Protocol jaarrond bescherming van vogelnesten	27
5.4 Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting	29
5.4.1 Voorbereiden uitgifte terreinen	29
5.4.2 Voorbereidende onderzoeken	31
5.4.3 Bouwrijp maken	33
5.4.4 Aanleg/bouw van gebouwen en/of installaties	35
5.4.5 Aanleg van nieuwe havenbekkens	37
5.4.6 Aanleg of dempen van watergangen	39
5.4.7 Slopen of het aanpassen van gebouwen	42
5.4.8 Incidentele, grootschalige werkzaamheden aan kades en dijken	44
5.4.9 Incidentele en grootschalige baggerwerkzaamheden	46
5.4.10 Werkzaamheden aan gronddepots en het ontmantelen van grondbergingsterreinen	48
5.4.11 Kappen van bomen	50
5.4.12 Bemaling	52
5.4.13 Spoorwerkzaamheden	53
5.5 Bestendig beheer en onderhoud	55
5.5.1 Beheer en onderhoud van gebouwen en terreinen	55
5.5.2 Beheer en onderhoud van droge infrastructuur	57
5.5.3 Beheer en onderhoud van groenvoorzieningen en leidingstraten	59
5.5.4 Beheer en onderhoud van gronddepots	61
5.5.5 Beheer en onderhoud van dijken	63
5.5.6 Beheer en onderhoud van kademuren en damwanden	64
5.5.7 Onderhoudsbaggeren	65
5.5.8 Beheer en onderhoud van grote (hoofd)watergangen	67
5.6 Bestendig medegebruik	69
1	(Potentieel) beschermde en Rode Lijst soorten op de haventerreinen van Groningen Seaports 70
2	Knelpuntenmatrix 77
3	Jaarrond beschermde nesten 78
4	Factsheets beschermde soorten 81
Colofon	98

Samenvatting

Deze gedragscode is opgesteld door Groningen Seaports voor haar terreinen bij Delfzijl en Eemshaven, om op voorhand te voldoen aan de eisen van de Flora- en faunawet. Na goedkeuring van deze gedragscode door de Minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie – onder voorwaarden - dienen als vrijstelling voor de ontheffingsplicht ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Deze gedragscode zal derhalve eerst voor goedkeuring aan de Minister worden voorgelegd.

De gedragscode is een instrument om het functioneren van het havenbedrijf in overeenstemming te brengen met de omringende natuur en deze natuur een plek te geven op de haventerreinen. De gedragscode biedt aan werknemers van GSP en derden vooraf duidelijkheid over de te volgen werkwijze bij situaties waar sprake is van door de wet beschermde soorten. Ook bedrijven op de terreinen van GSP kunnen de gedragscode – na goedkeuring door de Minister en onder dezelfde voorwaarden – als vrijstelling van de ontheffingsplicht gebruiken, voor zover zij deze gedragscode naleven.

Deze gedragscode bakent af voor welke situaties zij kan worden gebruikt als vrijstelling voor de ontheffingsplicht. Zij geldt bijvoorbeeld uitsluitend voor handelingen binnen de genoemde terreinen en binnen de volgende drie juridische ‘belangen’:

- Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting
- Bestendig beheer en onderhoud en
- Bestendig medegebruik

De geldigheid van de gedragscode is samengevat in onderstaande tabel:

	Tabel-2 soorten en vissen die niet in de Visserijwet worden benoemd	Tabel-3 soorten	Vogels, nesten e.d.
Bestendig beheer en onderhoud	Gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen als vrijstelling van de ontheffingsplicht, mits deze geheel wordt nageleefd	Als de gedragscode geheel wordt nageleefd worden geen verbodsbepalingen overtreden. Er is geen ontheffing nodig.	Als de gedragscode geheel wordt nageleefd worden geen verbodsbepalingen overtreden. Er is geen ontheffing nodig.
Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting	Gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen als vrijstelling van de ontheffingsplicht, mits deze geheel wordt nageleefd	De gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen niet als vrijstelling, maar kan worden gebruikt als leidraad bij het aanvragen van een ontheffing.	De gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen niet als vrijstelling, maar kan worden gebruikt als leidraad bij het aanvragen van een ontheffing.

	Tabel-2 soorten en vissen die niet in de Visserijwet worden benoemd	Tabel-3 soorten	Vogels, nesten e.d.
Bestendig medegebruik	Gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen als vrijstelling van de ontheffingsplicht, mits deze geheel wordt nageleefd	Indien een bijlage IV-soort: De gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen niet als vrijstelling, maar kan worden gebruikt als leidraad bij het aanvragen van een ontheffing.	De gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen niet als vrijstelling, maar kan worden gebruikt als leidraad bij het aanvragen van een ontheffing.
		Overige tabel-3 soorten: Als de gedragscode geheel wordt nageleefd worden geen verbodsbepalingen overtreden. Er is geen ontheffing nodig.	

De gedragscode bevat voorts een overzicht van de meest voorkomende handelingen op de terreinen van GSP. Per handeling is een werkprotocol beschikbaar (H5), dat voorschrijft hoe te handelen bij het voorkomen van beschermde soorten van de Flora- en faunawet. De code houdt rekening met de in de huidige situatie voorkomende juridisch beschermde planten en dieren voor zover bekend uit eerdere onderzoeken, maar ook met soorten die zich mogelijk op (korte) termijn zouden kunnen vestigen gezien de habitatgeschiktheid van het gebied.

Ten slotte formuleert deze gedragscode de bindende gedragsregels met betrekking tot borging en ketenverantwoordelijkheid, waaronder de benodigde onderzoeksinspanning, de instructie aan derden en het vastleggen van beslissingen. Ook bevat dit document gedragsregels voor calamiteiten en andere onvoorziene omstandigheden.

Als juridisch beschermde soorten ontbreken in het projectgebied en in de invloedssfeer daarvan, dan is het niet nodig te werken volgens de regels van deze gedragscode. Zij kan echter in die situaties op basis van vrijwilligheid wel worden gebruikt als invulling van het begrip 'algemene zorgplicht', artikel 2 in de Flora- en faunawet. Deze code behandelt om die reden de niet juridisch beschermde rode-lijst soorten op dezelfde wijze als de juridisch beschermde soorten.

HOOFDSTUK 1 Inleiding

1.1 GRONINGEN SEAPORTS

Deze gedragscode is opgesteld door Groningen Seaports (GSP). Groningen Seaports is de beheerder van de zeehaven van Delfzijl en de Eemshaven en aangrenzende industrieterreinen. De terreinen van Groningen Seaports omvatten ook twee binnenhavens, de Farmsumerhaven en de Oosterhornhaven, evenals de binnenlandse terreinen Groningen Railport bij Veendam en Bedrijvenpark Fivelpoort in Appingedam. Groningen Seaports richt zich op de complete havendienstverlening, van logistieke diensten tot het beschikbaar stellen van industriële en MKB terreinen.

Groningen Seaports heeft als haar missie dat het op verantwoorde en duurzame wijze de economische activiteiten - en dus de werkgelegenheid - in de direct onder haar beheer of regie vallende havens, bedrijventerreinen en andere logistieke knooppunten wil stimuleren.

Via grondaankopen en erfpachtcontracten hebben zich inmiddels veel industriële en logistieke bedrijven op de GSP-terreinen gevestigd. De beide havens specialiseren zich op energie en chemie, naast uiteraard uitgebreide logistieke dienstverlening.

1.2 NATUURVRIENDELIJK WERKEN

Bij haventerreinen denkt men niet altijd aan bijzondere natuurwaarden. Maar haventerreinen liggen meestal dicht bij zee en de zee is een grote bron van (bio)diversiteit. Het is dan ook niet vreemd dat op de terreinen van GSP bij Delfzijl en de Eemshaven met grote regelmaat beschermde soorten en zogeheten 'rode lijst soorten' voorkomen.

Natuurvriendelijk werken is Groningen Seaports zeker niet vreemd. GSP beschikt al enige tijd over het 'Ecoport label'. Zij laat regelmatig haar haventerreinen inventariseren op beschermde en andere dier- en plantensoorten. Zij heeft met Landschapsbeheer Groningen bovendien afspraken over het beheer van terreinen en infrastructuur. Bermen en andere groenstroken worden beheerd aan de hand van een 'ecologisch protocol'. En niet op de laatste plaats is GSP een van de voorlopers met betrekking tot 'tijdelijke natuur', een initiatief om bestaande terreinen die voorlopig niet gebruikt worden, tijdelijk in te richten voor natuur.

In dit kader past ook het voorliggende initiatief van GSP om een gedragscode voor natuurvriendelijk werken op te stellen. Met deze gedragscode wil GSP op voorhand voldoen aan de eisen van de Flora- en faunawet, zonder de administratieve last van de gebruikelijke ontheffingaanvragen. De gedragscode is een instrument om het functioneren

van het havenbedrijf in overeenstemming te brengen met de omringende natuur en deze natuur een plek te geven op de haventerreinen.

1.3

DOEL VAN DE GEDRAGSCODE

De gedragscode van Groningen Seaports (GSP) is bedoeld om voor zoveel mogelijk situaties de algehele vrijstelling te verkrijgen van een aantal verboden handelingen in het kader van de Flora- en faunawet. De gedragscode is door de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie goedgekeurd¹ en voldoet aan een aantal eisen. Het aanvragen van ontheffingen voor die verbodsbepalingen behoort hiermee voor GSP grotendeels tot het verleden.

De gedragscode biedt aan werknemers van GSP en derden vooraf duidelijkheid over de te volgen werkwijze bij situaties waar sprake is van door de wet beschermde soorten. Daarnaast is de gedragscode een hulpmiddel om het verkrijgen van een ontheffing eenvoudiger te maken voor de categorie soorten waarvoor een ontheffing, ondanks de gedragscode, verplicht blijft.

Ook bedrijven op de terreinen van GSP kunnen de gedragscode als vrijstelling van de ontheffingsplicht gebruiken, voor zover zij deze gedragscode naleven.

¹ De hier gekozen formulering gaat er vanuit dat de Gedragscode door de Minister van EL&I zal worden goedgekeurd. Dit is uiteraard nu nog niet het geval.

HOOFDSTUK

2 Het wettelijk kader

2.1 FLORA- EN FAUNAWET

De Flora- en faunawet beschermt een groot aantal planten- en diersoorten. De wet noemt een aantal verboden handelingen, dat uiteraard moet worden voorkomen. Soms is overtreding van de wet onvermijdelijk. In dat geval biedt de wet de mogelijkheid om een ontheffing aan te vragen. Bij de ontheffing moet worden aangetoond dat alles in het werk is gesteld om schade zoveel mogelijk te voorkomen.

2.2 ALGEMENE ZORGPLICHT

In de Flora- en faunawet is natuurvriendelijk werken uitgangspunt. De wet spreekt hierbij van een 'algemene zorgplicht' (artikel 2). Vanuit deze zorgplicht dient iedereen 'voldoende zorg' in acht te nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren (en dus niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit betekent bijvoorbeeld dat men in het voorjaar rekening moet houden met de paddentrek, ook al hoeft een soort als de gewone pad zelf niet actief te worden beschermd. Ook het moedwillig doodrijden van kleine zoogdieren mag niet gebeuren. Zorgvuldig omgaan met de natuur dient altijd uitgangspunt te zijn. De wetgever beschouwt dit als een algemene fatsoenseis bij het uitvoeren van projecten in het veld. De wetgever schrijft hier overigens geen specifieke maatregelen voor en laat een grote verantwoordelijkheid bij de initiatiefnemer van een project.

2.3 INDELING VAN BESCHERMDE SOORTEN IN DRIE CATEGORIEËN

De wet beschermt heel veel soorten, maar niet allemaal in gelijke mate. Naar aanleiding van het vrijstellingenbesluit zijn drie categorieën beschermde soorten aangewezen. Deze staan bekend als de zogeheten tabel-1, tabel-2 en tabel-3 soorten.

Tabel 2.1

Indeling van juridische beschermde soorten en rode-lijstsoorten en hun bescherming

Categorie	Nadere aanduiding	Bescherming
Tabel-1 soorten²	Het gaat om beschermde soorten met een vrij algemene verspreiding, zoals mol, veldmuis en bruine kikker	Er is geen ontheffing nodig. Wel geldt de algemene zorgplicht (art. 2 Flora- en faunawet)

² De beschermde soorten staan in de LNV-brochure 'Buiten aan het werk' in drie tabellen, elk met een eigen beschermingsregime. In het dagelijks gebruik worden de soorten daarom 'tabel-1', 'tabel-2' en 'tabel-3 soorten' genoemd.

Categorie	Nadere aanduiding	Bescherming
Tabel-2 soorten	Het gaat in deze groep doorgaans om in Nederland kwetsbare of zeldzame en bedreigde soorten, zoals de eekhoorn en een aantal orchideeën.	<p>Ontheffing is noodzakelijk als een overtreding van de verbodsbepalingen dreigt. Er geldt voor de ontheffing een beperkte toetsing.</p> <p>Een goedgekeurde gedragscode geldt als een vrijstelling voor activiteiten in de sfeer van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, bestendig beheer en onderhoud en bestendig medegebruik.</p>
Tabel-3 soorten, tevens opgenomen in Bijlage IV Habitatrichtlijn	Het gaat in deze groep vrijwel altijd om zeer zeldzame en ernstig bedreigde soorten die de overheid voor Nederland wil behouden. Een aantal andere soorten is weliswaar in Nederland soms plaatselijk algemeen, maar is zeldzaam in Europees verband. Voorbeelden zijn de das, de rugstreepad en de grote modderkruiper.	<p>Ontheffing is noodzakelijk als een overtreding van de verbodsbepalingen dreigt. Er geldt voor de ontheffing een strikte toetsing.</p> <p>Een goedgekeurde gedragscode geldt nooit als een vrijstelling voor activiteiten in de sfeer van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en evenmin in de sfeer van bestendig medegebruik. Als in dergelijke situaties schade onvermijdelijk is, dient altijd een ontheffing te worden aangevraagd.</p> <p>Een goedgekeurde gedragscode geldt wel als vrijstelling voor activiteiten in de sfeer van bestendig beheer en onderhoud, mits dit gebeurt uit een oogpunt van de bescherming van flora of fauna, de volksgezondheid en de openbare veiligheid of als sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang.</p>
Tabel-3 soorten, tevens opgenomen in bijlage 1 van AMvB artikel 75 van de Flora- en faunawet	Het gaat in deze groep om zeer zeldzame en ernstig bedreigde soorten die de overheid in aanvulling op de Bijlage-IV soorten voor Nederland wil behouden.	<p>Ontheffing is noodzakelijk als een overtreding van de verbodsbepalingen dreigt. Er geldt voor de ontheffing een strikte toetsing.</p> <p>Een goedgekeurde gedragscode geldt nooit als een vrijstelling voor activiteiten in de sfeer van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Als in dergelijke situaties schade onvermijdelijk is, dient altijd een ontheffing te</p>

Categorie	Nadere aanduiding	Bescherming
		worden aangevraagd. Een goedgekeurde gedragscode geldt wel als vrijstelling voor activiteiten in de sfeer van bestendig beheer en onderhoud en in dit geval ook in het kader van bestendig medegebruik, mits dit gebeurt uit een oogpunt van de bescherming van flora of fauna, de volksgezondheid en de openbare veiligheid of als sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang.
Vogels	<p>Alle inheemse vogels zijn beschermd, evenals hun nesten en eieren. Er zijn aanvullende regels voor jaarrond bewoonde nesten.</p> <p>Bescherming genieten ook: broedlocaties van koloniebroeders (bv. sterns of meeuwen), vaste slaappleatsen en gebieden die regelmatig bij hoogwater als vluchtplaats worden gebruikt.</p>	<p>Ontheffingen zijn meestal niet mogelijk³, overtreding verbodsbepalingen moet dus worden vermeden.</p> <p>Een goedgekeurde gedragscode geldt nooit als een vrijstelling voor activiteiten in de sfeer van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting of bestendig medegebruik. Overtreding van verbodsbepalingen moet hier worden voorkomen.</p> <p>Een goedgekeurde gedragscode geldt wel als vrijstelling voor activiteiten in de sfeer van bestendig beheer en onderhoud als dit gebeurt uit een oogpunt van de bescherming van flora of fauna, de volksgezondheid en de openbare veiligheid of de veiligheid van het luchtverkeer.</p>
Rode lijst soorten	Soorten die in Nederland kwetsbaar of bedreigd zijn, worden op een 'rode lijst' geplaatst.	De zogeheten 'Rode lijst' biedt op zichzelf geen juridische bescherming. Rode-lijst soorten zijn alleen beschermd als zij ook tabel-2 of -3 soort zijn of als het een vogel betreft.

³ De Europese Vogelrichtlijn kent slechts voor de wettelijke belangen 'Bescherming van flora en fauna', 'Veiligheid van het luchtverkeer' en 'Volksgezondheid of openbare veiligheid' de mogelijkheid van een ontheffing. 'Dwingende redenen van groot openbaar belang' is dus voor werkzaamheden die vogels, hun nesten en eieren aantasten geen reden voor een ontheffing.

De strikte bescherming geldt vooral voor de soorten van tabel 2 en 3 in onderstaande tabel 2.2 en voor vogels, hun nesten en hun eieren. Nesten zijn doorgaans alleen beschermd als ze bewoond zijn, maar van een aantal specifieke soorten zijn de nesten het hele jaar ('jaarrond') beschermd.

In veel gevallen komen de zogeheten 'tabel-2 en tabel-3 soorten' in het geheel niet op de terreinen van GSP voor. Dergelijke soorten zijn veelal gebonden aan natuurgebieden. Men dient zich daar wel eerst van te vergewissen. Het strenge regiem van de gedragscode hoeft daarna alléén te worden toegepast in de situaties waarbij wordt gewerkt in of aan de rand van het verspreidingsgebied van een populatie van deze soorten.

Tabel 2.2

Beschermden soorten op en rond de terreinen van Groningen Seaports

Beschermden soorten op en rond de terreinen van Groningen Seaports ⁴			
Tabel-2 soorten	Tabel-3 soorten	Vogels	Zeevissen
<ul style="list-style-type: none"> Brede orchis Rietorchis Vleeskleurige orchis Moeraswespenorchis Parnassia Steenmarter Grijze zeehond Tongvaren <i>(voorkomen onzeker)</i> Gele helmbloem <i>(voorkomen onzeker)</i> <p>Juridisch beschermde zoetwatervissen zijn niet van de terreinen van Groningen Seaports bekend.</p> <p>De elders veel voorkomende kleine modderkruiper valt onder tabel 2.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Groenknolorchis Waterspitsmuis Gewone dwergvleermuis Ruige dwergvleermuis Laatvlieger Rosse vleermuis Meervleermuis Gewone zeehond Rivierprik Rugstreeppad⁵ 	<p>Op de terreinen van GSP komen diverse broedende en niet broedende soorten voor. Alle vogels, hun nesten en eieren zijn beschermd.</p> <p>Aandachtspunten zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> Oeverzwaluwen in zanddepots en slootkanten Verspreid broedende soorten als scholeksters en graspiepers Kolonies van sterns en meeuwen Broedende vogels in bosjes, bomen en rietkragen 	<p>In de havenkommen van Eemshaven en Delfzijl komen (incidenteel) verschillende beschermde soorten voor⁶. Voor de Eemshaven is het voorkomen van onderstaande soorten bekend. Vooralsnog wordt er vanuit gegaan dat dezelfde soorten ook bij Delfzijl voorkomen.</p> <ul style="list-style-type: none"> Fint⁷ Zeeprik⁸ Rivierprik Botervis Brakwatergrondel Harnasman Kleine zeenaald Slakdolf

⁴ Alleen Eemshaven en haventerreinen Delfzijl.

⁵ Potentiële soort. D.w.z. deze soort komt nu niet voor, maar wordt in de ontheffingaanvraag voor tijdelijke natuur genoemd als een kansrijke nieuwe soort.

⁶ Een totaaloverzicht is te vinden in Keeken O.A. van, Heessen, H.J.L., & Winter, H.V., 2010. Bescherming zoutwatervissen Rapport C170/10 IMARES, Publicatiedatum: 16 december 2010

⁷ De fint valt onder de Visserijwet en wordt niet beschermd onder de Flora- en faunawet

⁸ De zeeprik valt onder de Visserijwet en wordt niet beschermd onder de Flora- en faunawet

Het gaat de wetgever om de populatie, niet om het individu. Als u de juiste voorzorgsmaatregelen heeft genomen zal een eventueel dood of beschadigd exemplaar u door de wetgever niet worden aangerekend. De voorzorgsmaatregelen moeten er wel op zijn gericht om overtredingen van de wet, zoals het doden, verwonden of vangen van individuele beschermde dieren of het beschadigen of vernietigen van individuele beschermde planten, te voorkomen. Daarnaast geldt ook hiervoor de algemene zorgplicht.

2.4

VERBODEN HANDELINGEN

De volgende artikelen uit de Flora- en faunawet zijn in het kader van deze gedragscode relevant:

Artikel 8.

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9.

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10.

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11.

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12.

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

In geval van overtredingen van de Flora- en faunawet kan de handhaver het werk stilleggen, activiteiten verbieden of beëindigen en/of proces-verbaal opmaken. Overtredingen van de Flora- en faunawet zijn een economisch delict. Hierop zijn relatief hoge boetes mogelijk, die door de rechter worden opgelegd. In alle gevallen worden geconstateerde overtredingen behandeld door het Openbaar Ministerie (Justitie).

2.5

ARTIKEL 2: ZORGPLICHT

In de Flora- en Faunawet is natuurvriendelijk werken uitgangspunt. De wet spreekt hierbij van een 'algemene zorgplicht' (artikel 2). De algemene zorgplicht is van toepassing op alle planten- en diersoorten, niet uitsluitend op de soorten van tabel 2 en 3 van hoofdstuk 8 van deze gedragscode.

De wetgever schrijft ten aanzien van de algemene zorgplicht geen specifieke maatregelen voor en laat een grote verantwoordelijkheid bij de initiatiefnemer van een project. U dient zo veel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan planten- en diersoorten te voorkomen en, voor zover dat niet mogelijk is, aangerichte schade te herstellen. Voor Groningen Seaports en inliggende bedrijven komt de algemene zorgplicht op het volgende neer:

- Groningen Seaports besteedt zorg aan de instandhouding van soorten en hun leefgebieden op het haventerrein (biodiversiteit).
- Groningen Seaports zorgt er voor dat op hoofdlijnen bekend is waar zich in het werkgebied de bijzondere soorten en de plekken met bijzondere natuurwaarden bevinden.
- Activiteiten waarvan kan worden vermoed dat deze nadelig zijn voor in het wild levende dieren en planten worden in redelijkheid zoveel mogelijk nagelaten.
- Tijdens het uitvoeren van activiteiten worden in redelijkheid maatregelen genomen om te voorkomen dat planten en dieren onnodig worden gedood of beschadigd.

De initiatieven van Groningen Seaports, onder meer met betrekking tot het toelaten van tijdelijke natuur, zijn hier mooie voorbeelden van.

Het is niet altijd mogelijk om voorrang te geven aan de zorg voor planten en dieren. Voor de onbeschermde soorten en voor de wel-beschermde tabel-1 soorten zult u hier niet op worden afgerekend, tenzij sprake is van opzettelijk onnodig handelen en een duidelijk gebrek aan voorzorgsmaatregelen. U moet dus wel kunnen aantonen dat u uw best gedaan hebt om dergelijke schade te vermijden.

Voor de beschermde tabel-2 en tabel-3 soorten bent u verplicht om de algemene zorgplicht in te bouwen in uw werkwijze. Als u handelt volgens deze gedragscode, voldoet u hier automatisch aan.

2.6

'GEEN WEZENLIJKE INVLOED'

Om de populatie van een te beschermen soort te behouden mag, in juridische termen, geen sprake zijn van 'een wezenlijke invloed op de soort'. Uiteraard wordt hier een negatieve invloed bedoeld. Of een activiteit wezenlijke invloed uitoefent, hangt onder meer af van de lokale, regionale, landelijke en Europese stand van de soort. Hoe zeldzamer een soort is, hoe kwetsbaarder de populatie. En omgekeerd: hoe algemener een soort voorkomt, des te beter kan de populatie tegen een ingreep met een negatieve invloed.

Daarnaast is het van belang of een soort kan uitwijken naar een nabijgelegen geschikt leefgebied dat ongemoeid wordt gelaten. Sommige soorten doen dat gemakkelijker dan andere. Zo is een kamsalamander bijzonder plaatstrouw, terwijl een bever zich gemakkelijk tientallen kilometers kan verplaatsen op zoek naar een nieuw leefgebied. Ook speelt mee of een ingreep tijdelijk is of permanent.

2.7

VERPLAATSEN VAN SOORTEN

Als voor het uitvoeren van maatregelen diersoorten moeten worden verplaatst is dit geen overtreding van de Flora- en faunawet. De gevangen exemplaren worden immers niet definitief aan de natuur onttrokken. Het is toegestaan om de soorten buiten de voor hen

kwetsbare perioden te verplaatsen uit de directe gevarenzone naar een vergelijkbare habitat in de directe omgeving. Voorwaarde is dat de soorten in één keer worden verplaatst, zonder onnodig oponthoud. Voor het tijdelijk ergens anders onderbrengen van dieren heeft u wel ontheffing nodig, omdat de soorten niet direct worden vrijgelaten. Ook voor het tijdelijk op een geschikte plek 'in depot' zetten van juridisch beschermde planten van tabel 2 of 3 is, ondanks deze gedragscode, een ontheffing verplicht.

Bovenstaande geldt uitdrukkelijk niet voor vleermuizen, muizen (waterspitsmuis!) en vogels. Dit in verband met de stressgevoeligheid van deze dieren.

2.8

EISEN AAN EEN GEDRAGSCODE

Volgens het Vrijstellingenbesluit bij de Flora- en faunawet keurt de Minister een gedragscode slechts goed als de voorgestelde werkwijze op de volgende vier punten voldoende waarborgen biedt:

- Er moet alles aan zijn gedaan om schade aan de beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken.
- De uitvoerende instantie dient zorgvuldig te handelen om te voorkomen dat er van de werkzaamheden een wezenlijk negatieve invloed uitgaat op de te beschermen soorten.
- Ook dient de uitvoerende instantie er voor te zorgen dat tijdens de werkzaamheden in redelijkheid alles wordt verricht of nagelaten om schade aan beschermde diersoorten te voorkomen.
- Er mag geen sprake zijn van benutting of economische gewin (lees: beschermde planten of dieren mogen niet worden geoogst om er aan te verdienen).

De gedragscode dient dus te beschrijven hoe, voorafgaand en tijdens de werkzaamheden, wordt gehandeld om te voorkomen dat beschermde soorten ter plaatse verdwijnen of dat dieren worden gedood of verwond raken, dat hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfsplaatsen beschadigd, vernield of verstoord worden of dat hun eieren worden beschadigd of vernield.

2.9

UITZONDERINGEN OP DE VRIJSTELLING OP BASIS VAN DE GEDRAGSCODE

Op grond van artikel 16b, lid 3 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet geldt een gedragscode niet als vrijstelling voor de overtreding van artikel 10 (opzettelijk verontrusten) met betrekking tot tabel-3 soorten als het werkzaamheden betreft die vallen onder het begrip 'Bestendig medegebruik'. Als opzettelijk verontrusten onvermijdelijk is, dient hiervoor een ontheffing te worden aangevraagd.

Op grond van artikel 16b, lid 4 van hetzelfde besluit geldt een gedragscode niet als een vrijstelling voor de overtreding van artikel 8 tot en met 12 met betrekking tot tabel-3 soorten als het werkzaamheden betreft die vallen onder het begrip 'Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'. Ook voor vogels kan geen ontheffing worden verleend als de werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

2.10

WETTELIJK BELANG

Wettelijk gezien mogen activiteiten alleen met een ontheffing of een gedragscode worden uitgevoerd als daarvan het belang is aangegeven.

Het belang van de verschillende activiteiten in deze gedragscode zijn te onderbouwen met de volgende, in de wet voorkomende belangen:

- dringende redenen van groot openbaar belang
- bescherming van flora en fauna en
- volksgezondheid of de openbare veiligheid.

De werkzaamheden die in deze gedragscode worden benoemd met werkprotocollen en gedragsregels behoren tot de reguliere taken van Groningen Seaports. Zij behoren allen tot (het voorbereiden van) de gronduitgifte en/of tot het beheer en onderhoud van de infrastructuur van de diverse haventerreinen, zoals braakliggende gronden, (spoor)wegen, kades en watergangen. Samen maken zij het functioneren van het havenbedrijf mogelijk. De activiteiten van Groningen Seaports zijn van groot economisch belang voor de wijde omgeving en voor Nederland als geheel. Zonder deze activiteiten valt een belangrijke economische motor in de gebiedsontwikkeling in dit deel van Groningen weg. Met de werkzaamheden van Groningen Seaports is een groot en openbaar belang gemoeid.

De werkprotocollen en gedragsregels in deze gedragscode zijn ook bedoeld om de reguliere werkzaamheden van Groningen Seaports in overeenstemming te brengen met de Flora- en faunawet. Zij maken de werkwijze soort-, tijd- en locatiespecifiek. Omdat de gedragsregels verplicht worden gesteld voor alle medewerkers van Groningen Seaports én van bedrijven die in opdracht van Groningen Seaports werken, zal er meer aandacht van de uitvoerenden zijn voor de bijzondere natuurwaarden in het werkgebied. De gedragscode verplicht ook tot gedegen onderzoek vooraf, waardoor bijzondere waarden tijdig in beeld zijn en beter kunnen worden beschermd. De gedragsregels verplichten voorts tot het informeren van de uitvoerenden, waardoor met meer zorg voor de natuur zal worden gewerkt. Deze gedragscode beperkt zich daarbij niet tot de juridische beschermde soorten, maar beschermt tevens de in het werkgebied voorkomende rode-lijstsoorten, ook als deze juridisch niet zijn beschermd. Daarmee dient de gedragscode ook de bescherming van de flora en fauna.

In een aantal gevallen dienen de werkzaamheden ook de bescherming van de openbare veiligheid. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer bermen worden gemaaid (verkeersveiligheid), onderhoudswerkzaamheden worden verricht aan kades en dijken (voorkomen van ongelukken en overstromingen) of bouwvallige gebouwen worden gesloopt (voorkomen van ongelukken). Het belang van de werkzaamheden van Groningen Seaports voor de openbare veiligheid vormt dus mede een grondslag voor deze gedragscode.

HOOFDSTUK

3

Geldigheid van de gedragscode bij naleving

3.1**INLEIDING**

Deze gedragscode geldt onder voorwaarden als een vrijstelling van de verboden handelingen van art 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. In die gevallen hoeft geen ontheffing meer te worden aangevraagd.

Op plaatsen waar geen tabel-2 of -3 soorten voorkomen of zich in de invloedssfeer van de werkzaamheden bevinden is het naleven van de gedragscode niet verplicht.

De gedragscode heeft alleen betrekking op de soorten die in tabel 2.2 worden genoemd, maar kan uiteraard worden uitgebreid voor andere soorten, bijvoorbeeld de Rode-lijstsoorten. Hiermee kan voor deze soorten de algemene zorgplicht worden geconcretiseerd.

Deze gedragscode is een basisgedragscode. De gedragscode kan voor specifieke situaties met extra beschermende maatregelen worden uitgebreid. De gedragscode biedt ruimte voor lokaal maatwerk, toegesneden op de lokale situatie en de soort(en) waar het om gaat.

3.2**GEOGRAFISCHE AFBAKENING**

Deze gedragscode geldt als vrijstelling van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet op de hieronder genoemde terreinen van Groningen Seaports:

Deze gedragscode geldt uitsluitend voor handelingen op de volgende terreinen:

- Eemshaven in de gemeente Eemshaven,
 - Haventerreinen van Delfzijl in de gemeente Delfzijl, waaronder de Farmsummerhaven en de Oosterhornhaven,
- alsmede de aangrenzende industrieterreinen, waaronder:
- De binnenhavens Farmsummerhaven en Oosterhornhaven
 - Groningen Railport in de gemeente Veendam
 - Bedrijvenpark Fivelpoort in de gemeente Appingedam.

Ook voor later door GSP verkregen gronden kan de gedragscode als vrijstelling worden gebruikt.

3.3

GEBRUIK DOOR BEDRIJVEN OP DE TERREINEN VAN GRONINGEN SEAPORTS

Bedrijven die gevestigd zijn op de in paragraaf 3.2 genoemde terreinen mogen deze gedragscode ook gebruiken als een vrijstelling van de ontheffingsplicht, mits zij deze gedragscode volledig naleven. Bedrijven doen dit voor eigen verantwoordelijkheid.

3.4

AFBAKENING VAN WERKZAAMHEDEN

Een ontheffing ex art. 75 van de Flora- en faunawet kan alleen worden verleend voor activiteiten genoemd in artikel 16, lid a, c en d. Daarnaast moet er sprake zijn van een 'geldend belang'. Het belang van de activiteiten dient te worden onderbouwd. Dezelfde eisen gelden voor het gebruik van een gedragscode als een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Wie echter werkt volgens deze gedragscode aan de in deze code genoemde werkzaamheden, hoeft hier geen aandacht aan te besteden: de gedragscode voldoet op dit punt aan de wettelijke regels.

Vrijwel alle activiteiten van GSP en de inliggende bedrijven vallen binnen de activiteiten 'Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting' en 'Bestendig beheer en onderhoud'. Een aantal situaties vallen binnen het belang 'Bestendig medegebruik'. Voor de genoemde juridische belangen is een gedragscode mogelijk.

Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting

Onder 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting' verstaat de Minister een breed scala van grootschalige of kleinschalige activiteiten, zoals de aanleg van wegen, bedrijventerreinen, havens of woonhuizen. Maar ook de bouw van een loods, de verbouwing van een huis, de sloop van een pand of het kappen van bomen anders dan uit een oogpunt van onderhoud worden hiertoe gerekend. Het gaat doorgaans om ingrijpende veranderingen die leiden tot een functieverandering of uiterlijke verandering van het gebied.

Bestendig beheer en onderhoud

Onder 'Bestendig beheer en onderhoud' verstaat de Minister werkzaamheden die regelmatig terugkeren, zoals maaien of baggeren. De maatregelen zijn cyclisch van karakter en de frequentie varieert van enkele keren per jaar tot één keer in een paar jaar. Essentieel is dat de populaties van beschermde soorten zich kennelijk hebben kunnen aanpassen aan het cyclisch beheer en dat de functie door de werkzaamheden niet verandert. Operaties met een lagere frequentie, zoals bodemsanering of een ingrijpend herstel van een kademuur gelden daarom niet als 'bestendig beheer en onderhoud'. De kleinschaliger, (bijna) jaarlijkse onderhoudsreparaties aan een kade gelden wel als 'bestendig beheer en onderhoud'.

Bestendig medegebruik

Bestendig medegebruik heeft betrekking op gebruik dat niet kan worden aangemerkt als horend bij de primaire functie van het gebied. Het gaat bovendien om gebruik dat regelmatig plaatsvindt, ten minste enkele keren per jaar. Voorbeelden van bestendig medegebruik zijn: wandelen over schouwpaden, vissen langs de oever van een watergang en in de praktijk van GSP incidenteel kleinschalige evenementen, waaronder festiviteiten in het kader van opleveringen.

3.5

HANDELINGEN WAARVOOR DE GEDRAGSCODE GELDT

Deze Gedragscode geldt uitsluitend als een vrijstelling voor de ontheffingsplicht voor de volgende handelingen:

Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting

- Voorbereiding uitgifte van terreinen
- Voorbereidende onderzoeken
- Bouwrijp maken
- Aanleg of bouw van gebouwen en installaties
- Aanleggen van nieuwe havenkommen
- Aanleg of dempen van watergangen
- Slopen of het aanpassen van gebouwen
- Incidentele, grootschalige werkzaamheden aan kades en dijken
- Incidentele en grootschalige baggerwerkzaamheden
- Werkzaamheden aan gronddepots en het ontmantelen van grondbergingssterreinen
- Kappen van bomen
- Bemaling
- Spoorwerkzaamheden.

Bestendig beheer en onderhoud

- Beheer en onderhoud van gebouwen en terreinen
- Beheer en onderhoud van droge infrastructuur
- Beheer en onderhoud van groenvoorzieningen en leidingstraten
- Beheer en onderhoud van gronddepots
- Beheer en onderhoud van dijken
- Beheer en onderhoud van kademuren en damwanden
- Onderhoudsbaggeren
- Beheer- en onderhoud van grote (hoofd)watergangen
- Beheer en onderhoud van gronddepots.

Bestendig medegebruik

- Kleinschalige evenementen, excursies e.d.

3.6

GELDIGHEID MET BETREKKING TOT BESCHERMDE SOORTEN

Een gedragscode kan wettelijk niet dienen als vrijstelling van de ontheffingsplicht voor tabel-3 soorten en voor vogels voor werkzaamheden die vallen onder het belang 'Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'.

De gedragscode geldt uitsluitend als een vrijstelling van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet voor de volgende situaties:

1. M.b.t. tabel 2-soorten voor handelingen in de sfeer van 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting', van 'bestendig beheer en onderhoud' en 'bestendig medegebruik'
2. M.b.t. tabel 3-soorten voor handelingen in de sfeer van 'bestendig beheer en onderhoud' en 'bestendig medegebruik', mits het soorten betreft die niet vermeld zijn op bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor deze laatste soorten geldt geen vrijstelling

3. M.b.t. vogels voor handelingen in de sfeer van 'bestendig beheer en onderhoud'.

Voor alle andere situatie geldt onverkort dat de initiatiefnemer schade moet vermijden en zo nodig een ontheffing dient aan te vragen. Voor schade aan vogels, hun nesten en/of eieren is – uitzonderingen daargelaten – geen ontheffing mogelijk en dient alle schade te worden voorkomen. De gedragscode kan wel helpen om schade te voorkomen en is behulpzaam bij het verkrijgen van de ontheffing.

Tabel 3.1 vat de bovenbedoelde geldigheid samen

Tabel 3.1
Overzicht van de
geldigheid van de
gedragscode

	Tabel-2 soorten en vissen die niet in de Visserijwet worden benoemd	Tabel-3 soorten	Vogels, nesten e.d.
Bestendig beheer en onderhoud	Gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen als vrijstelling van de ontheffingsplicht, mits deze geheel wordt nageleefd	Als de gedragscode geheel wordt nageleefd worden geen verbodsbepalingen overtreden. Er is geen ontheffing nodig.	Als de gedragscode geheel wordt nageleefd worden geen verbodsbepalingen overtreden. Er is geen ontheffing nodig.
Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting	Gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen als vrijstelling van de ontheffingsplicht, mits deze geheel wordt nageleefd	De gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen niet als vrijstelling, maar kan worden gebruikt als leidraad bij het aanvragen van een ontheffing.	De gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen niet als vrijstelling, maar kan worden gebruikt als leidraad bij het aanvragen van een ontheffing.
Bestendig medegebruik	Gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen als vrijstelling van de ontheffingsplicht, mits deze geheel wordt nageleefd	Indien het een bijlage IV-soort betreft: De gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen niet als vrijstelling, maar kan worden gebruikt als leidraad bij het aanvragen van een ontheffing.	De gedragscode geldt bij een overtreding van de verbodsbepalingen niet als vrijstelling, maar kan worden gebruikt als leidraad bij het aanvragen van een ontheffing.
		Overige tabel-3 soorten: Als de gedragscode geheel wordt nageleefd worden geen verbodsbepalingen overtreden. Er is geen ontheffing nodig.	

3.7

RODE LIJSTEN SOORTEN EN BIJZONDERE VEGETATIES

Deze gedragscode geldt niet als een verplichting waar het de rode lijst soorten betreft, althans voor zover het soorten betreft die niet ook als tabel-2 of tabel-3 soort of als vogel zijn aangemerkt. De gedragscode houdt echter wel rekening met deze juridisch niet-beschermd, maar niettemin zeldzame of kwetsbare soorten. Naleving van deze gedragscode betekent dus over het algemeen dat ook schade aan de onbeschermd rode-lijst soorten wordt voorkomen. Daarbij kiest de gedragscode om praktische redenen voor een bundeling van deze soorten in voor deze soorten kenmerkende vegetaties. In hoofdstuk 5 van deze gedragscode worden deze vegetaties aangeduid als 'bijzondere vegetaties'. Met de bescherming van deze bijzondere vegetaties zijn niet alleen de meeste plantensoorten van de rode-lijst beschermd, maar ook de rode-lijst vlinders die op de haventerreinen voorkomen. Vogelsoorten van de rode lijst zijn al onder de Flora- en faunawet beschermd.

De genoemde vegetaties komen op de terreinen van GSP slechts plekgewijs voor. Ook het aantal bermen met veel rode-lijst soorten is beperkt. De desbetreffende bepalingen in gedragscode hoeven alleen in deze vegetaties te worden nageleefd.

Bijzondere vegetaties

In deze gedragscode worden met 'bijzondere vegetaties' bedoeld: vegetaties met veel rode-lijst soorten

- Duinvegetaties
- Kweldervegetaties
- Pleksgewijs: Bermvegetaties
- Slootvegetaties met brede waterpest

3.8

BESCHERMING VAN VOGELS EN HUN NESTEN

Ten aanzien van vogels dient gedurende de werkzaamheden rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Het broedseizoen is in de Flora- en faunawet niet als een standaardperiode vastgelegd. Van belang is of een broedgeval aan de orde is, ongeacht de periode.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Dergelijke nesten voor eenmalig gebruik zijn slechts beschermd gedurende de periode dat deze nesten in gebruik zijn. Als wordt gewerkt buiten het broedseizoen of maatregelen worden getroffen die moeten voorkomen dat vogels zich gedurende het broedseizoen op de bouwplaats vestigen, is voor deze soorten geen ontheffing nodig.

Nesten en de directe omgeving die door vogels het gehele jaar als vaste rust- en verblijfplaats worden gebruikt, zijn echter jaarrond beschermd. Slechts voor een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert jaar in jaar uit terug naar hetzelfde nest. De jaarrond bescherming van nesten geldt in Nederland voor ongeveer 80 soorten, waaronder kerkuil, gierzwaluw, blauwe reiger en zwarte kraai. De meeste soorten broeden in bomen of gebouwen. Van de groundbroedende soorten betreft het alleen de eidereend en de oeverzwaluw.

Bijlage 3 bevat een indicatieve lijst van deze soorten.

De bescherming betreft niet alleen de nestplaatsen zelf, maar ook de functionaliteit ervan. Leefgebied en foerageergebied dat noodzakelijk is voor de functionaliteit van de nestplaats is daardoor ook beschermd. De bescherming geldt niet als kan worden aangetoond dat het nest al gedurende een aantal jaren niet meer in gebruik is.

Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen als de broedplaats verloren is gegaan (voorbeelden: oeverzwaluw, kokmeeuw) zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

3.9

GEEN VRIJSTELLING VOOR ANDERE VERGUNNINGVEREISTEN

De gedragscode maakt het verkrijgen van andere vergunningen en ontheffingen, bijvoorbeeld in de sfeer van de ruimtelijke ordening of op grond van de Wet Milieubeheer, natuurlijk niet overbodig.

3.10

NIET VAN TOEPASSING OP GEBIEDSBESCHERMING

Naast de bescherming van soorten in de Flora- en faunawet hebben de bedrijven in de haven ook te maken met de bescherming van gebieden, zoals die van het Natura 2000 gebied Waddenzee. Omdat de wettelijke bescherming daarvan niet onder de Flora- en faunawet, maar onder de Natuurbeschermingswet 1998 valt, maken de regels voor de gebiedsbescherming geen deel uit van deze gedragscode. De Natuurbeschermingswet 1998 kent niet de mogelijkheid van een ontheffing van de vergunningplicht. De gedragscode geldt dus niet als een vrijstelling van de vergunningplicht voor de Natuurbeschermingswet en treedt niet in de plaats van een passende beoordeling in het kader van de Vogelrichtlijn of de Habitatrichtlijn!

Evenmin geldt de gedragscode als een vrijstelling voor de verplichtingen van het ruimtelijk beleid inzake de Ecologische Hoofdstructuur.

3.11

AFWIJKEN VAN DEZE GEDRAGSCODE

Van de gedragsregels, die zijn beschreven in hoofdstuk 5 (werkprotocollen), kan onder de volgende voorwaarden worden afgeweken:

- In het projectplan, ecologisch protocol of mitigatieplan dient overtuigend te worden gemotiveerd, waarom het in dit concrete geval niet mogelijk is of, gelet op de negatieve effecten voor de betreffende soort, niet wenselijk is om te handelen volgens de in de gedragscode beschreven gedragsregel;
- Of in het projectplan, ecologisch protocol of mitigatieplan dient overtuigend te worden gemotiveerd dat de gekozen werkwijze voor de betreffende soort minimaal hetzelfde effect heeft als in de gedragscode beschreven gedragsregel, of zelfs een gunstiger effect;
- Deze documentatie dient te allen tijde beschikbaar te zijn voor toezichthouders op de naleving van de wet;

- De afwijking dient door een ecologisch ter zake kundige gemotiveerd te worden verantwoord.

Als hier niet aan wordt voldaan, dan geldt de wettelijke plicht om ontheffing aan te vragen.

3.12

GELDIGHEIDSDUUR VAN DE GEDRAGSCODE

Deze gedragscode geldt voorlopig voor de periode van vijf jaar na goedkeuring door de Minister. De gedragscode zal in die periode worden geëvalueerd op doeltreffendheid en werkbaarheid. In dit kader zullen de populaties(s) van de beschermde soorten alsmede de effectiviteit van de uitgevoerde maatregelen deskundig worden gemonitord.

HOOFDSTUK

4 Borging van de naleving

4.1

ALGEMENE UITGANGSPUNTEN

Voor de vrijstelling van de ontheffing van de Flora- en faunawet dient de werknemer van GSP en allen die in opdracht van GSP werken de overeengekomen gedragsregels in deze gedragscode na te leven in de praktijk.

Handelen volgens de gedragscode is alleen vereist op plaatsen waar beschermde soorten van tabel 2 of 3 of vogels en hun nesten voorkomen, dat wil zeggen, waar zonder de gedragscode een ontheffing zou moeten worden aangevraagd.

4.2

BORGING IN DE ORGANISATIE

De directie van Groningen Seaports verklaart deze gedragscode in redelijkheid leidend bij de uitvoering en planning van de werkzaamheden waarbij mogelijk schade kan ontstaan aan (de leefgebieden van) tabel-2 en tabel-3 soorten, vogels, hun nesten en/of eieren en beschermde vissen kunnen worden geschaad. De directie spreekt tevens haar intentie uit om algemene voorzorg te betrachten ten aanzien van de juridisch niet-beschermde Rode-lijst soorten op de terreinen van GSP.

Door de directie wordt een portefeuillehouder aangewezen, die verantwoordelijk is voor de correcte invoering van de gedragscode in de organisatie.

De portefeuillehouder controleert minimaal één keer per jaar of de gedragscode door de organisatie correct wordt toegepast en rapporteert daarover aan de directie. De conclusies en eventuele besluiten voor verbetering van de toepassing worden gedocumenteerd. De portefeuillehouder is tevens verantwoordelijk voor de uitvoering van de verbetervoorstellen.

Natuurvriendelijk handelen wordt ingebed in het kwaliteitssysteem van de organisatie:

- Minimaal 1 x per jaar wordt tijdens een toolboxmeeting aandacht besteed aan het werken met de gedragscode;
- Tijdens werkplekinspecties wordt (ook) gecontroleerd op het naleven van de werkprotocollen (hoofdstuk 5) en het beschikbaar hebben van de benodigde documenten (paragraaf 4.8)
- Eventuele calamiteitenregelingen worden in overeenstemming gebracht met paragraaf 4.6 van deze gedragscode.

4.3

KETENVERANTWOORDELIJKHEID

Groningen Seaports is eindverantwoordelijk en aanspreekbaar voor datgene wat er gebeurt op de terreinen die onder zijn verantwoordelijkheid vallen. Het maakt over het naleven van deze gedragscode duidelijke afspraken met (onder)aannemers, derden die het terrein gebruiken en eventuele gasten over de bescherming van plekken waar de tabel-2 en tabel-3 soorten en niet-beschermde bijzondere vegetaties voorkomen. Deze dienen zich daarna aan de gedragscode te houden.

Als Groningen Seaports zelf met eigen personeel werkzaamheden uitvoert, zorgt het er voor dat dit personeel op de hoogte is van deze gedragscode en voldoende geïnstrueerd om deze na te leven. Als (onder)aannemers worden ingezet dragen deze zelf zorg voor informatie en instructie aan het personeel en ook voor naleving door degenen die voor hen werken, tenzij dat uitdrukkelijk anders is afgesproken. Het uitvoerend personeel weet derhalve waar zich de tabel-2 en tabel-3 soorten en de bijzondere vegetaties in het terrein bevinden. Dit kan door middel van een kaart of een markering in het terrein. De instructie wordt gegeven tijdens een kick-off meeting voorafgaand aan de start van de werkzaamheden in het terrein.

Het uitvoerend personeel wordt voorts opgedragen om naar vermogen alert te zijn op niet-aangeduide broedvogels en planten- en diersoorten van tabel 2 en tabel 3 en broedende vogels en daar naar te handelen. Het ecologisch protocol wordt hierop aangepast (zie 4.5).

Groningen Seaports zorgt voor de controleerbaarheid van de afspraken. Hiertoe behoort ook het schriftelijk vastleggen van deze afspraken.

4.4

FLORA- EN FAUNAONDERZOEK

Voor de uitvoering van werkzaamheden zorgt Groningen Seaports voor een voldoende dekkend en actueel inzicht in het vóórkomen van vogels en van de soorten van tabel 2 en tabel 3 in en rond het object van de ingreep. Voldoende dekkend betekent dat het hele (relevante) gebied wordt onderzocht op de daarvoor in aanmerking komende soorten. Zo dient bij het beschikbaar maken van uitgeefbare droge terreinen in het broedseizoen minimaal het vóórkomen van grondbroedende vogels en orchideeën te worden onderzocht en bij het slopen van een gebouw dient minimaal het vóórkomen van vleermuizen en gierzwaluwen te worden onderzocht en bij het dempen van een watergang het voorkomen vissen en amfibieën (tenzij uit eerder, actueel onderzoek is gebleken dat deze soorten in het geheel niet in de omgeving van de werklocatie voorkomen).

De verspreidingsgegevens mogen maximaal 5 jaar oud zijn, afhankelijk van de soort. Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt een termijn van 2 tot 3 jaar. Zo nodig worden deze bij de voorbereiding van het plan geactualiseerd. De flora- en faunagegevens dienen betrekking te hebben op zowel de werklocatie zelf als de directe omgeving. De inventarisatie van soorten moet gebeuren door een ecologisch deskundig persoon en door middel van een algemeen als doeltreffend aanvaarde en op de soort gerichte methode van inventariseren.

Met een ter zake kundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare

ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of;
- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bij voorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en/of;
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam is voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, VOFF, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

Als alternatief kan worden volstaan met een onderzoek naar het voorkomen van (potentieel) geschikte leefgebieden in combinatie met het voorkomen van de soort in de regio. Aldus wordt het fictieve voorkomen van de beschermde soorten vastgesteld en gehandeld alsof de soort daadwerkelijk voorkomt in het gebied⁹. Hierbij geldt het voorzorgsbeginsel: bij twijfel over het voorkomen van een soort wordt òf de soort als 'aanwezig' opgenomen òf er wordt nader onderzoek uitgevoerd om de aanwezigheid uit te sluiten.

Een eerste (gratis) indruk is te verkrijgen via www.waarneming.nl. Nadere informatie, is tegen een vergoeding, te verkrijgen bij www.natuurloket.nl.

Kwalitatief goede bureaus zijn te vinden via www.netwerkgroenebureaus.nl.

Nadere criteria voor de kwaliteit van een flora- en faunaonderzoek staan genoemd in: 'Gedragscodes zorgvuldig handelen Flora- en faunawet', Alterra-rapport 1315, Alterra, Wageningen, 2005.

4.5 **ECOLOGISCH PROTOCOL**

Als uit het flora- en faunaonderzoek blijkt dat zich (broed)vogels en/of tabel-2 of -3 soorten op of nabij het werkterrein bevinden, wordt voor deze situatie een specifiek werkprotocol opgesteld: het ecologisch protocol. Een ecologisch protocol legt de afspraken vast met betrekking tot de bescherming van de populaties van vogels en tabel-2 en tabel-3 soorten. Dit kan door bijvoorbeeld de juiste elementen uit hoofdstuk 5 (werkprotocollen) over te nemen, inclusief de daarin aanbevolen voorkeursperioden van werken. Het ecologisch protocol wordt opgesteld in een nauwe samenwerking tussen Groningen Seaports en een ecologisch deskundig persoon.

⁹ Deze werkwijze voorkomt uitgebreide inventarisaties en kan bijvoorbeeld ook in het winterseizoen worden uitgevoerd.

Een ecologisch protocol is concreet en afrekenbaar geformuleerd. Het protocol dient in de desbetreffende situatie verboden handelingen inzake de Flora- en faunawet te voorkomen. Het gaat minimaal in op:

- het voorkómen van schade aan de leefgebieden en vaste verblijfplaatsen van vogels en tabel-2 en tabel-3 soorten;
- de fasering van de werkzaamheden, rekening houdend met de kritische perioden van de te beschermen soorten;
- de natuursparende werkwijze en inzet van materieel;
- het markeren van nesten, holen, groeiplaatsen e.d. voor het uitvoerend personeel;
- het voorkómen van vestiging van beschermde soorten vóór de start en tijdens de werkzaamheden;
- een passende werkwijze indien tijdens de werkzaamheden toch een beschermde soort wordt aangetroffen.

De inbreng van de ecologisch deskundige persoon dient in zoverre te zijn overgenomen, dat deze deskundige de in het protocol gemaakte keuzes te allen tijde op ecologisch verantwoorde wijze kan motiveren.

4.6

CALAMITEITEN

Zeer acute veiligheidssituaties gelden als overmacht. In minder acute situaties waarbij niettemin de veiligheid van mensen, gebouwen, installaties of kunstwerken in het geding is, treedt Groningen Seaports onmiddellijk in overleg met een externe deskundige over de werkwijze die in die situatie in redelijkheid en billijkheid het meeste recht doet aan de bescherming van de juridisch beschermde soort(en). Groningen Seaports handelt in overeenstemming met dit advies. Het advies, de genomen maatregelen en de eventuele effecten op beschermde soorten worden gedocumenteerd.

4.7

BESCHERMDE SOORTEN DIE ONVERWACHT OPDUIKEN

Als tijdens de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht een beschermde soort wordt opgemerkt, treedt Groningen Seaports eveneens onmiddellijk in overleg met een externe deskundige over de werkwijze die in die situatie in redelijkheid en billijkheid het meeste recht doet aan de bescherming van deze beschermde soort(en). Groningen Seaports handelt in overeenstemming met dit advies.

4.8

CONTROLEERBAARHEID VAN WERKEN VOLGENS DE GEDRAGSCODE

De vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet gelden slechts als aantoonbaar wordt gehandeld volgens de gedragscode. Handhaving van de Flora- en faunawet gebeurt door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) of door de politie. Ambtenaren van deze diensten kunnen controles uitvoeren. Bij een geconstateerde overtreding zijn zij gerechtigd om het werk stil te leggen. Daarom is het van belang dat werknemers van GSP overtuigend kunnen laten zien dat zij werken volgens de gedragscode en dat zij alle voorzorgsmaatregelen hebben genomen.

Bij controle door de NVWA kunnen de volgende documenten worden overlegd:

- de rapportage van het flora- en faunaonderzoek, waaruit blijkt dat onderzoek is gepleegd naar het voorkomen van wettelijk beschermde soorten;
- een kaart met de verspreiding van de beschermde soorten over het plangebied;
- een exemplaar van het ecologisch werkprotocol;
- een kopie van de eventuele ontheffing;
- een ondertekend bewijs van de deelname aan de kick-off van het project en/of een toolboxmeeting over de gedragscode.

Documenten dienen gedurende minimaal twee jaar op een centrale plek gearhiveerd te blijven.

HOOFDSTUK

5 Praktische uitvoering

5.1

INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt invulling gegeven aan hoe de gedragscode in de praktijk wordt uitgevoerd. Per groep van activiteiten zijn voor de verschillende veel voorkomende werkzaamheden werkprotocollen opgesteld. In de tabellen wordt met een * aangegeven dat het opstellen van een mitigatieplan noodzakelijk kan zijn. Ook bij broedvogels is dit aangegeven, voor de situaties waarin jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn. Dergelijke nesten zullen op de terreinen van GSP in veel gevallen niet voorkomen. Als er wel jaarrond beschermde nesten voorkomen, is in de meeste situaties onderzoek voldoende. Slechts in een minderheid van de gevallen zijn echte maatregelen en een mitigatieplan noodzakelijk. Dit ter nuancering voor de manier waarop uit de tabellen naar voren lijkt te komen dat er voor broedvogels in veel gevallen nauwelijks mogelijkheden bestaan voor de uitvoering van werkzaamheden.

5.2

INDICATIEVE NATUURKALENDERS

In de diverse werkprotocollen is telkens een indicatieve natuurkalender opgenomen. Deze natuurkalender is niet meer dan een hulpmiddel voor de planning van de werkzaamheden, bedoeld om de schadelijke effecten zo veel mogelijk te minimaliseren. Echter, ook buiten de in de kalenders aangeduide perioden kunnen de soorten kwetsbaar zijn. Bijvoorbeeld: in de kalenders is de periode van 15 maart tot en met 15 juli aangehouden als broedseizoen voor vogels, terwijl ook broedende vogels en bewoonde nesten ook buiten deze periode beschermd zijn.

De natuurkalenders dienen bovendien in samenhang te worden gelezen met de rest van het werkprotocol.

5.3

PROTOCOL JAARROND BESCHERMING VAN VOGELNESTEN

Bijlage 3 bevat een indicatieve lijst van soorten met jaarrond beschermde nesten. Deze kan worden gebruikt als hulpmiddel bij het bepalen of een ontheffing nodig is of dat maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en vaste rust- en verblijfplaatsen te behouden. De functionaliteit kan bijvoorbeeld worden gewaarborgd door het nemen van mitigerende maatregelen. Als een jaarrond beschermd nest is aangetroffen en deze door een ingreep zal verdwijnen is minimaal een omgevingscheck nodig. Deze houdt in dat door een deskundige moet worden vastgesteld of er voldoende gelegenheid voor de betreffende soort is om zelfstandig in de omgeving een vervangend nest te vinden of te bouwen. Indien dit niet voorhanden is, dan dient, voor

zover mogelijk, alternatieve nestgelegenheid te worden aangeboden. Indien dat niet mogelijk is, dient ontheffing te worden aangevraagd.

De werkwijze in deze gedragscode is als volgt:

- Groningen Seaports voert tijdens het broedseizoen in het plangebied onderzoek uit naar broedvogels en hun nesten.
- Bij sloop of renovatie van bestaande panden kan worden volstaan met een inspectie op jaarrond beschermde nesten, voorafgaand aan de werkzaamheden. Men dient in de planning rekening te houden met eventuele aanvullende werkzaamheden om aanwezige nesten te beschermen of te vervangen.
- Werkzaamheden met een mogelijk schadelijke invloed op vogelnesten worden in beginsel buiten het broedseizoen gepland. Let op: het broedseizoen is geen vast gedefinieerde periode, maar geldt als de periode waarin broedende vogels in het plangebied aanwezig zijn.

Uitgangspunt is dat schade aan vogelnesten uit de categorieën 1 t/m 4 van de indicatieve lijst in bijlage 3 (jaarrond beschermde vogelnesten) wordt voorkomen door daar in de planvorming en uitvoering van de werkzaamheden rekening mee te houden. Afhankelijk van de categorie is ook vervangende nestgelegenheid als oplossing verplicht. Als geen vervangende nestgelegenheid mogelijk is, dient een ontheffing te worden aangevraagd. Nadere informatie over de verplichte werkwijze treft u aan in bijlage 3.

5.4

RUIMTELIJKE ONTWIKKELING EN INRICHTING

5.4.1

VOORBEREIDEN UITGIFTE TERREINEN

Werkprotocol voor de uitgifte van terreinen	
Onderdelen handeling	<p>Dit protocol is bedoeld voor de voorbereiding van gronduitgifte vanuit de afdeling Sales. Dit protocol heeft niet zo zeer te maken met het uitvoeren van bepaalde handelingen in bepaalde periodes van het jaar, maar meer als handvat bij het tijdig plannen en onderzoeken van beschermde soorten op uit te geven terreinen en de mogelijke consequenties daarvan voor de gronduitgifte. Zo kunnen zij hun klanten goed voorlichten.</p> <p>Een toelichting op de ketenverantwoordelijkheid bij het werken met de gedragscode van GSP is te vinden in paragraaf 4.3 van dit document.</p>
Let vooral op soorten	Alle juridisch beschermde soorten en rode-lijst soorten. Denk ook aan jaarrond beschermde nesten.
Relevantie andere protocollen	Voorbereidende onderzoeken, bouwrijp maken van terreinen, dempen van watergangen, kappen van bomen, slopen van gebouwen
Noodzakelijk onderzoek	<p>Terreinen die in de planning staan om te worden uitgegeven dienen tijdig (d.w.z. 1 à 2 jaar voor uitgifte) te worden onderzocht op het vóórkomen van beschermde soorten.</p> <p>Onderzoek naar beschermde soorten dient te worden uitgevoerd door een deskundig bureau in de daarvoor geschikte periodes. Hierbij kunnen globaal de periodes worden gebruikt zoals aangegeven in onderstaande natuurkalender.</p> <p>U dient in de planning rekening te houden met eventueel noodzakelijk vervolgonderzoek en/of het opstellen van een mitigatieplan voor specifieke situaties.</p> <p>Onderdeel van het onderzoek door het deskundige bureau is tevens het vaststellen of sprake is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding en of een andere, meer bevredigende oplossing mogelijk is.</p>
Algemene voorzorgsmaatregelen (zorgplicht)	<p>Het voorkómen van de vestiging van juridisch beschermde soorten is toegestaan, maar heeft niet de voorkeur. Indien noodzakelijk wordt hiermee begonnen vóór het broedseizoen.</p> <p>Bij een langere periode van braakliggen kan een gebruik als 'tijdelijke natuur' worden overwogen, volgens de vastgestelde regels in de ontheffing tijdelijke natuur voor de terreinen van Groningen Seaports.</p>
Broedende vogels	<p>U dient in de planning rekening te houden met handelingen die in het broedseizoen verboden zijn.</p> <p>Ook dient u altijd rekening te houden met de categorie 'jaarrond beschermde nesten'. Hiervoor is nader onderzoek nodig, alsmede een mitigatieplan</p>
Hoogwatervluchtplaatsen	<p>Uitgangspunt is dat plaatsen die regelmatig door buitendijks foeragerende vogels als vluchtplaats bij hoogwater worden gebruikt, in het plan en bij de uitvoerende werkzaamheden worden gespaard.</p> <p>Indien dergelijke hoogwatervluchtplaatsen niet kunnen worden gespaard, wordt de start van de werkzaamheden in elk geval gepland als grote groepen vogels afwezig zijn, dus bijvoorbeeld tijdens laag water.</p>

Beschermde planten en bijzondere vegetaties¹⁰	<p>Uitgangspunt is dat groeiplaatsen van beschermde planten en bijzondere vegetaties in het plan en bij de uitvoerende werkzaamheden worden gespaard. Omdat deze vegetaties vaak afhankelijk zijn van een ongestoorde grondwaterstand, wordt deze laatste niet aangetast.</p> <p>Indien de groeiplaatsen van beschermde planten en de bijzondere vegetaties niet kunnen worden gespaard, dient in elk geval voor de groenknolorchis en bij voorkeur ook voor de overige vegetaties een mitigatieplan te worden opgesteld. Voor het vernietigen van groeiplaatsen van de groenknolorchis dient altijd een ontheffing te worden aangevraagd.</p>											
Rugstreepad	<p>Als sprake is van werkzaamheden in het leefgebied van de rugstreepad, is uitgangspunt dat deze zo worden uitgevoerd dat deze soort er geen wezenlijke invloed van ondervindt. Mocht het evenwel onvermijdelijk zijn dat het leefgebied verloren gaat, dan dient tijdig een ontheffing te worden aangevraagd. U dient hier in uw planning rekening mee te houden.</p> <p>NB. Rugstreepadden komen tot dusver niet op de terreinen van GSP voor.</p>											
Waterspitsmuis	Voor leefgebieden van deze soort dient u rekening te houden met het opstellen van een mitigatieplan. Voor het vernietigen van leefgebieden van de waterspitsmuis dient altijd een ontheffing te worden aangevraagd.											
Vleermuizen	Voor leefgebieden van deze soorten dient u rekening te houden met het opstellen van een mitigatieplan. Voor het vernietigen van leefgebieden van vleermuizen dient altijd een ontheffing te worden aangevraagd. Hierbij dient u ook aandacht te besteden aan essentiële vliegroutes van deze soorten.											
Indicatieve natuurkalender voor ecologisch onderzoek (1 a 2 jaar voor uitgifte terreinen)												
Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soortengroep												
Beschermde planten												
Broedvogels												
Rugstreepad												
Waterspitsmuis												
Vleermuizen												
Algemene voorzorg	Onderzoek naar onderstaande soorten is niet verplicht											
Overige zoogdieren												
Vissen												
Amfibieën												
Insecten en ongewervelden												
	Optimale periode onderzoek											
	Suboptimale periode voor onderzoek											
	Geen geschikte onderzoeksperiode											

¹⁰ Zie 3.6 voor een nadere toelichting op deze begrippen

5.4.2

VOORBEREIDENDE ONDERZOEKEN

Werkprotocol voor voorbereidende onderzoeken	
Onderdelen handeling	De voorbereidende onderzoeken hebben betrekking op onder meer: <ul style="list-style-type: none"> ▪ bodemkundig onderzoek, ▪ onderzoek grondwaterpeilen, ▪ inmeten, ▪ archeologisch onderzoek, ▪ onderzoek niet-gesprongen explosieven ▪ grondmechanisch onderzoek
Let vooral op soorten	Alle juridisch beschermde soorten en rode-lijst soorten. Denk ook aan jaarrond beschermde nesten.
Relevantie andere protocollen	Gronduitgifte, Bouwrijp maken van terreinen
Noodzakelijk onderzoek	Voorafgaand aan het onderzoek wordt zeker gesteld dat zich in het terrein geen broedende vogels en geen bijzondere vegetaties bevinden. Vooral de groeiplaatsen van de groenknolorchissen vormen hierbij een aandachtspunt. Als geen tabel 2- of 3-soorten en geen broedende vogels worden aangetroffen zijn geen extra maatregelen nodig. De zorgplicht geldt echter wel; zie hiervoor de volgende regel.
Algemene voorzorgsmaatregelen (zorgplicht)	Bij het aantreffen van tabel 2- of 3-soorten of jaarrond beschermde nesten van broedvogels dient een mitigatieplan te worden opgesteld. Het opstellen en toepassen van een dergelijk plan kan enige tijd in beslag nemen, afhankelijk van de soort en de te nemen maatregelen die uit het plan naar voren komen (gemiddeld van enkele maanden tot een jaar). Afhankelijk van de tussenliggende periode tussen voorbereiding en daadwerkelijke uitgifte van terreinen kan het gebied (tijdelijk) geschikt zijn voor het ontwikkelen van natuurwaarden. Bij een kortdurende periode kan het voorkomen van het vestigen van soorten aan de orde zijn. Afhankelijk van de lengte van de periode kan het nodig zijn om het vestigen van natuurwaarden te monitoren, zodat voor de terreinen daadwerkelijk worden uitgegeven er op correcte wijze met deze natuurwaarden kan worden omgegaan. Bij de daadwerkelijke uitgifte van terreinen dient altijd rekening te worden gehouden met aangetroffen broedgevallen.
Broedende vogels	Werkzaamheden worden in beginsel gepland buiten het broedseizoen d.w.z. in de groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet. Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden. Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.
Groepen foeragerende en rustende vogels	Voorafgaand aan de onderzoeken wordt eerst gecontroleerd of het terrein wordt gebruikt door foeragerende en/of rustende ganzen, zwanen of smienten. Ook wordt gecontroleerd of het terrein bekend staat als een hoogwatervluchtplaats voor vogels die bij laagwater buitendijks foerageren. Werkzaamheden worden alleen verricht als er geen groepen vogels in het terrein aanwezig zijn.

Beschermde planten en bijzondere vegetaties	<p>Bij de voorbereidende onderzoeken worden groeiplaatsen van orchideeën (waaronder groenknolorchissen) en parnassia niet betreden, tenzij schade kan worden vermeden. Hetzelfde geldt voor de categorie 'bijzondere vegetaties'.</p> <p>Indien dergelijke groeiplaatsen door de gronduitgifte en het bouwrijp maken zullen verdwijnen is betreden en onderzoeken toegestaan, mits dit het mitigatieplan (zie werkprotocol gronduitgifte) niet in de weg staat. Deze regel is minder dwingend als het uitsluitend om niet-beschermde rode-lijst soorten gaat (zie par. 3.6). Uitgangspunt is dan niettemin dat zorgvuldig met deze vegetaties wordt omgegaan door op zijn minst alternatieven te overwegen.</p>
Rugstreeppad	<p>Als sprake is van werkzaamheden in het leefgebied van de rugstreeppad, is uitgangspunt dat deze zo worden uitgevoerd dat deze soort er geen wezenlijke invloed van ondervindt.</p> <p>NB. Rugstreeppadden komen tot dusver niet op de terreinen van GSP voor.</p>
Waterspitsmuis	<p>Plaatsen die gelden als leefgebied voor de waterspitsmuis worden niet betreden, tenzij schade kan worden vermeden.</p> <p>Indien dergelijke locaties door de gronduitgifte en het bouwrijp maken zullen verdwijnen is betreden en onderzoeken toegestaan, mits dit het mitigatieplan (zie werkprotocol gronduitgifte) niet in de weg staat.</p>

Indicatieve natuurkalender voor voorbereidend onderzoek in bodems

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soortengroep												
Broedende vogels												
Groepen foeragerende en rustende vogels												
Beschermde planten en bijzondere vegetaties												
Rugstreeppad *												
Waterspitsmuis *												
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig											
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')											
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')											
*	Mitigatieplan verplicht											

5.4.3

BOUWRIJP MAKEN

Werkprotocol voor bouwrijp maken van terreinen	
Onderdelen handeling	<p>De relevante handelingen hebben onder meer betrekking op:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Verwijderen vegetatie ▪ Kappen bomen ▪ Verwijderen bovengrond ▪ Graven van sleuven ▪ Aanleg infrastructuur
Let vooral op soorten	Alle juridisch beschermde soorten en rode-lijst soorten. Denk ook aan jaarrond beschermde nesten.
Relevantie andere protocollen	Gronduitgifte, voorbereidend onderzoek, kappen van bomen, dempen van watergangen
Noodzakelijk onderzoek	<p>Voorafgaand aan het onderzoek wordt zeker gesteld dat zich in het terrein geen broedende vogels en geen bijzondere vegetaties bevinden. Vooral de groeiplaatsen van de groenknolorchissen vormen hierbij een aandachtspunt.</p> <p>Onderdeel van het onderzoek door het deskundige bureau is tevens het vaststellen of sprake is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding en of een andere, meer bevredigende oplossing mogelijk is.</p>
Broedende vogels	<p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland buiten het broedseizoen d.w.z. in de groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Bij bijzondere situaties waar het terrein erg groot is en er zich slechts in een deel van het terrein (een) broedende vogel(s) bevindt/bevinden wordt een deskundige ingeschakeld om te beoordelen of (een deel van) de werkzaamheden wel door kunnen gaan, al dan niet met het nemen van (afschermende) maatregelen.</p> <p>Het voorkómen van de vestiging van juridisch beschermde soorten is toegestaan, maar heeft niet de voorkeur. Hiermee wordt begonnen vóór het broedseizoen.</p> <p>Als de kans bestaat dat een nest uit de categorie 'jaarrond beschermde nesten' wordt vernietigd, wordt de in 5.2 voorgeschreven werkwijze gevolgd.</p>
Groepen foeragerende en rustende vogels	<p>Voorafgaand aan de werkzaamheden wordt eerst gecontroleerd of het terrein wordt gebruikt door foeragerende en/of rustende ganzen, zwanen of smienten. Ook wordt gecontroleerd of het terrein bekend staat als een hoogwatervluchtplaats voor vogels die bij laagwater buitendijks foerageren.</p> <p>Werkzaamheden worden alleen verricht als er geen groepen vogels in het terrein aanwezig zijn.</p>

Beschermde planten en bijzondere vegetaties	<p>Bij de uitvoerende werkzaamheden worden groeiplaatsen van orchideeën (waaronder groenknolorchissen) en parnassia niet betreden, tenzij schade kan worden vermeden. Dergelijke groeiplaatsen worden van tevoren gemarkeerd, bijvoorbeeld met een lint. Het uitvoerend personeel wordt hierover geïnformeerd.</p> <p>Indien dergelijke groeiplaatsen door de gronduitgifte en het bouwrijp maken zullen verdwijnen is betreden en vernietigen toegestaan, mits dit het mitigatieplan (zie werkprotocol gronduitgifte) niet in de weg staat. Voor het vernietigen van groeiplaatsen van de groenknolorchis wordt in alle gevallen een ontheffing aangevraagd. Deze regel is minder dwingend als het uitsluitend om niet-beschermde rode-lijst soorten gaat (zie par. 3.6). Uitgangspunt is dan niettemin dat zorgvuldig met deze vegetaties wordt omgegaan door op zijn minst alternatieven te overwegen.</p>												
Rugstreepad	<p>Als sprake is van werkzaamheden in het leefgebied van de rugstreepad, is uitgangspunt dat deze zo worden uitgevoerd dat deze soort er geen wezenlijke invloed van ondervindt. Mocht het evenwel onvermijdelijk zijn dat het leefgebied verloren gaat, dan dient tijdig een ontheffing te worden aangevraagd. Een mitigatieplan is dan noodzakelijk.</p> <p>NB. Rugstreepadden komen tot dusver niet op de terreinen van GSP voor.</p>												
Waterspitsmuis	<p>Als sprake is van werkzaamheden in het leefgebied van de waterspitsmuis, is uitgangspunt dat deze zo worden uitgevoerd dat deze soort er geen wezenlijke invloed van ondervindt. Mocht het evenwel onvermijdelijk zijn dat het leefgebied verloren gaat, dan dient altijd een ontheffing te worden aangevraagd. Een mitigatieplan is dan noodzakelijk.</p>												
Indicatieve natuurkalender voor het bouwrijp maken van terreinen													
Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	
Soortengroep													
Broedende vogels *													
Groepen foeragerende en rustende vogels													
Beschermde planten en bijzondere vegetaties *													
Rugstreepad *													
Waterspitsmuis *													
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig												
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')												
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')												
*	Mitigatieplan noodzakelijk (bij planten alleen voor vernietiging groeiplaatsen van de groenknolorchis, bij vogels alleen voor jaarrond beschermde nesten)												

5.4.4

AANLEG/BOUW VAN GEBOUWEN EN/OF INSTALLATIES

Werkprotocol voor aanleg gebouwen/installaties e.d.	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - Realiseren van bouwwerken en installaties - Slaan/trekken van palen - Steigerbouw - Heien (traditionele betonpalen)
Let vooral op soorten	(Muur)planten, broedende vogels, rugstreeppad.
Relevantie andere protocollen	<p>Indien voor het uitvoeren van de werkzaamheden beplanting verwijderd moet worden, dan is het werkprotocol 'het kappen van bomen en struiken' mogelijk (ook) van toepassing.</p> <p>Baggerwerkzaamheden, werkzaamheden aan kades en dijken, bouwrijp maken</p>
Noodzakelijk onderzoek	<p>Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de locaties onderzocht op het voorkomen van broedende vogels en bijzondere vegetaties. Als deze niet aanwezig zijn, zijn geen extra maatregelen nodig.</p> <p>Onderdeel van het onderzoek door het deskundige bureau is tevens het vaststellen of sprake is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding en of een andere, meer bevredigende oplossing mogelijk is.</p> <p>Bij heiwerkzaamheden onder water wordt ook het vóórkomen van zeezoogdieren onderzocht.</p>
Broedende vogels	<p>De desbetreffende locaties worden voorafgaand aan de ingreep door een deskundige gecontroleerd op het voorkomen van broedende vogels.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Aangetroffen broedgevallen dienen altijd te worden ontzien, ook buiten de genoemde broedperiode.</p>
Muurplanten	<p>Groeiplaatsen van beschermde (muur)planten worden in beginsel in stand gelaten. Wanneer vernietiging van dergelijke groeiplaatsen onvermijdelijk is, dan worden deze planten en vegetaties buiten de bloeitijd met een deel van de muur/kade verplaatst en naderhand in de omgeving of elders in een geschikt biotoop teruggeplaatst. Dit gebeurt onder begeleiding van een ecologisch deskundig persoon met kennis van de betreffende soorten. Hiervoor kan in sommige gevallen een mitigatieplan voorafgaande aan de werkzaamheden noodzakelijk zijn.</p>

Rugstreepad	<p>Als sprake is van werkzaamheden in het leefgebied van de rugstreepad, is uitgangspunt dat deze zo worden uitgevoerd dat deze soort er geen wezenlijke invloed van ondervindt. Mocht het evenwel onvermijdelijk zijn dat het leefgebied verloren gaat, dan dient tijdig een ontheffing te worden aangevraagd. Een door een ecologisch deskundige opgesteld mitigatieplan is dan noodzakelijk.</p> <p>Als schade onvermijdelijk is, worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden. Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde perioden (winterrust en voortplantingsperiode), tenzij uit het mitigatieplan blijkt dat dit mogelijk is zonder wezenlijke invloed uit te oefenen op de rugstreepadden en hun leefgebied.</p> <p>NB. Rugstreepadden komen tot dusver niet op de terreinen van GSP voor.</p>
Vleermuizen	<p>Indien het desbetreffende plangebied blijkt te functioneren als een essentiële vliegroute voor vleermuizen, wordt aan een ecologisch deskundige gevraagd of de werkzaamheden hierop van invloed kunnen zijn. Zo nodig wordt een ecologisch protocol of mitigatieplan opgesteld. In dit plan is ook aandacht voor versturende lichtbronnen.</p>

Indicatieve natuurkalender voor aanleg gebouwen/installaties e.d.

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soortengroep												
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig												
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:												
Broedende vogels												
Muurplanten *												
Rugstreepad *												
Vleermuizen												
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig											
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')											
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')											
*	Een mitigatieplan kan noodzakelijk zijn.											

5.4.5

AANLEG VAN NIEUWE HAVENBEKKENS

Werkprotocol voor aanleg nieuwe havenkommen	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - Aanleg havenkommen - Slaan/trekken van palen - Kadebouw (ook kademuren) o.a. trillen - Steigerbouw - Heien (traditionele betonpalen)
Let vooral op soorten	Broedende vogels, rugstreepad, bijzondere vegetaties en zeezoogdieren
Relevantie andere protocollen	<p>Baggerwerkzaamheden, werkzaamheden aan kades en dijken, bouwrijp maken, aanleg van gebouwen en/of installaties.</p> <p>Indien voor het uitvoeren van de werkzaamheden beplanting verwijderd moet worden, dan is het werkprotocol 'het kappen van bomen en struiken' mogelijk (ook) van toepassing.</p>
Noodzakelijk onderzoek	<p>Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de locaties onderzocht op het voorkomen van broedende vogels en bijzondere vegetaties. Als deze niet aanwezig zijn, zijn geen extra maatregelen nodig.</p> <p>Onderdeel van het onderzoek door het deskundige bureau is tevens het vaststellen of sprake is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding en of een andere, meer bevredigende oplossing mogelijk is.</p> <p>Bij heiwerkzaamheden onder water wordt ook het vóórkomen van zeezoogdieren onderzocht.</p>
Broedende vogels	<p>De desbetreffende locaties worden voorafgaand aan de ingreep door een deskundige gecontroleerd op het voorkomen van broedende vogels.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Aangetroffen broedgevallen dienen altijd te worden ontzien, ook buiten de genoemde broedperiode.</p>
Rugstreepad	<p>Als sprake is van werkzaamheden in het leefgebied van de rugstreepad, is uitgangspunt dat deze zo worden uitgevoerd dat deze soort er geen wezenlijke invloed van ondervindt. Mocht het evenwel onvermijdelijk zijn dat het leefgebied verloren gaat, dan dient tijdig een ontheffing te worden aangevraagd. Een door een ecologisch deskundige opgesteld mitigatieplan is dan noodzakelijk.</p> <p>Als schade onvermijdelijk is, worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden. Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde perioden (winterrust en voortplantingsperiode), tenzij uit het mitigatieplan blijkt dat dit mogelijk is zonder wezenlijke invloed uit te oefenen op de rugstreepadden en hun leefgebied.</p> <p>NB. Rugstreepadden komen tot dusver niet op de terreinen van GSP voor.</p>

Zeezoogdieren	Bij heiwerkzaamheden onder water dient te worden gehandeld in overeenstemming met de relevante bepalingen van de Natuurbeschermingswetvergunning voor dit project. Indien de werkzaamheden niet voor de natuurbeschermingswet vergunningplichtig zijn, wordt de activiteit geacht geen significant negatieve effecten op de zeezoogdieren te hebben en worden voor deze soorten geen nadere voorwaarden aan de werkwijze gesteld.												
Indicatieve natuurkalender voor aanleg nieuwe havenkommen													
Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	
Soortengroep													
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig													
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:													
Broedende vogels													
Rugstreeppad *													
Zeezoogdieren *													
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig												
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')												
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')												
*	Een mitigatieplan kan noodzakelijk zijn.												

5.4.6

AANLEG OF DEMPEN VAN WATERGANGEN

Werkprotocol voor de aanleg of het dempen van watergangen	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - Graven, dempen, leegpompen en verbreden van watergangen/partijen/greppels - Werken in/aan de oever - Aanleg van tijdelijke en definitieve dammen/(afvoer)duikers
Let vooral op soorten	Waterspitsmuis, broedvogels, orchideeën (o.a. groenknolorchis), kleine modderkruiper, bijzondere vegetaties (ook: algemene vissen, amfibieën, insecten)
Relevantie andere protocollen	Werkzaamheden die vooraf gaan aan het dempen van watergangen, zoals kappen van bomen/struiken, vallen onder andere protocollen.
Noodzakelijk onderzoek	<p>Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de aanwezige soorten geïnventariseerd. Onderdeel van het onderzoek door het deskundige bureau is tevens het vaststellen of sprake is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding en of een andere, meer bevredigende oplossing mogelijk is.</p> <p>Als geen tabel 2- of 3-soorten en geen broedende vogels worden aangetroffen zijn geen extra maatregelen nodig. De zorgplicht geldt echter wel; zie hiervoor de volgende regel.</p>
Algemene voorzorgsmaatregelen (zorgplicht)	<p>Het afdammen, dempen of leegpompen van watergangen wordt op plaatsen waar tabel-2 en tabel-3 soorten worden verwacht in beginsel uitgevoerd buiten de winterrust van amfibieën en vissen.</p> <p>Bij het dempen van een watergang wordt het water één richting uitgedreven zodat aanwezige vissen en amfibieën kunnen ontsnappen. Wanneer dit niet mogelijk is dan worden de vissen en amfibieën tijdig weggevangen en elders in een geschikt biotoop uitgezet. Bij het leegpompen van een watergang worden overige vissen en amfibieën tijdig weggevangen en elders uitgezet.</p>
Beschermde planten en bijzondere vegetaties	<p>Wanneer vernietiging van groeiplaatsen onvermijdelijk is, worden beschermde planten uitgestoken, eventueel in depot gezet en later in dezelfde omgeving of elders in een geschikt biotoop teruggeplaatst. Dit gebeurt onder begeleiding van een ecologisch deskundig persoon met kennis van de betreffende soorten. Hiervoor kan in sommige gevallen een ontheffing of mitigatieplan voorafgaande aan de werkzaamheden noodzakelijk zijn. Hetzelfde geldt voor bijzondere rode-lijst soorten als de brede waterpest.</p> <p>Op plaatsen waar bijzondere vegetaties op de kaart zijn aangegeven, worden deze ontzien door werkzaamheden buiten de gevoelige periodes plaats te laten vinden.</p>
Broedende vogels	<p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p>
Groepen foeragerende en rustende vogels	<p>Voorafgaand aan de werkzaamheden wordt eerst gecontroleerd of het terrein wordt gebruikt door foeragerende en/of rustende ganzen, zwanen of smienten. Ook wordt gecontroleerd of het terrein bekend staat als een hoogwatervluchtplaats voor vogels die bij laagwater buitendijks foerageren.</p> <p>Werkzaamheden worden alleen verricht als er geen groepen vogels in het terrein aanwezig zijn.</p>

Vissen (tabel 2 en 3)	<p>Naast de hierboven genoemde 'Algemene voorzorgsmaatregelen' gelden specifiek voor tabel 2 soorten als de kleine modderkruiper:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Geen dempingen uitvoeren tijdens de voortplantingsperiode (maart t/m augustus); ▪ Op plekken waar overwinterd wordt mag buiten de kwetsbare periode van overwintering niet worden gedempt (november t/m februari); ▪ dempingen in de periode dat de watertemperatuur erg laag is, maar boven nul, is mogelijk wanneer goed in beeld is gebracht waar de tabel-2 soorten zich op dat moment in groepen bevinden. Deze plekken moeten dan worden ontzien. <p>Aanwezige tabel-2 en -3 soorten in een te dempen watergang dienen op de volgende wijze worden weggevangen: de gevangen exemplaren worden direct overgezet in een andere watergang, in een geschikt biotoop, en in hetzelfde watersysteem waar de vissen gevangen zijn.</p> <p>Als een tabel-3 soort voorkomt, wordt voor deze soort een mitigatieplan opgesteld.</p>
Rugstreeppad	<p>Als sprake is van werkzaamheden in het leefgebied van de rugstreeppad, is uitgangspunt dat deze zo worden uitgevoerd dat deze soort er geen wezenlijke invloed van ondervindt. Als leefgebied verloren gaat, dan wordt altijd tijdig een ontheffing te worden aangevraagd. Een door een ecologisch deskundige opgesteld mitigatieplan is daarbij noodzakelijk.</p> <p>Binnen de kaders van de ontheffing worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden. Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde perioden (winterrust en voortplantingsperiode), tenzij uit het mitigatieplan blijkt dat dit mogelijk is zonder wezenlijke invloed uit te oefenen op de rugstreeppadden en hun leefgebied.</p> <p>NB. Rugstreeppadden komen tot dusver niet op de terreinen van GSP voor.</p>
Waterspitsmuis	<p>Als sprake is van werkzaamheden in het leefgebied van de waterspitsmuis, is uitgangspunt dat deze zo worden uitgevoerd dat deze soort er geen wezenlijke invloed van ondervindt. Mocht het evenwel onvermijdelijk zijn dat het leefgebied verloren gaat, dan dient tijdig een ontheffing te worden aangevraagd. Een door een ecologisch deskundige opgesteld mitigatieplan is dan noodzakelijk</p> <p>Als schade onvermijdelijk is, worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden. Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode, tenzij uit het mitigatieplan blijkt dat dit mogelijk is zonder wezenlijke invloed uit te oefenen op de waterspitsmuizen en hun leefgebied.</p>

Indicatieve natuurkalender voor de aanleg of het dempen van watergangen													
Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	
Soortengroep													
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig													
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:													
Broedende vogels													
Groepen foeragerende en rustende vogels													
Vissen (tabel 2 of 3 *)													
Groenknolorchis *													
Parnassia *													
Overige beschermde planten en bijzondere vegetaties													
Rugstreeppad *													
Waterspitsmuis *													
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig												
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')												
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')												
*	Een mitigatieplan is noodzakelijk												

5.4.7

SLOPEN OF HET AANPASSEN VAN GEBOUWEN

Werkprotocol voor het slopen of het aanpassen van gebouwen	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - Sloop - Renovatie - Kunstwerken - Andere aanpassingen
Let vooral op soorten	Groeiplaatsen (muur)planten, nesten van (broed)vogels, verblijfplaatsen van zoogdieren (vleermuizen en steenmarter)
Relevantie andere protocollen	Voor muren van kades geldt een ander protocol
Noodzakelijk onderzoek	<p>Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de aanwezige soorten geïnventariseerd. Als geen tabel 2- of 3-soorten en geen broedende vogels worden aangetroffen zijn geen extra maatregelen nodig.</p> <p>Onderdeel van het onderzoek door het deskundige bureau is tevens het vaststellen of sprake is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding en of een andere, meer bevredigende oplossing mogelijk is.</p>
Algemene voorzorgsmaatregelen (zorgplicht)	Voor de wel aanwezige vogels en tabel -2 en -3 soorten of broedvogels wordt een ecologisch protocol opgesteld.
Broedende vogels	<p>Bestaande gebouwen worden voorafgaand aan de ingreep door een deskundige gecontroleerd op het voorkomen van broedende soorten en nesten uit de categorie 'jaarrond beschermde nesten'.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Als de kans bestaat dat een nest uit de categorie 'jaarrond beschermde nesten' wordt vernietigd, wordt de in 5.2 voorgeschreven werkwijze gevolgd. Denk hierbij onder meer aan nesten van huismussen, kerkuilen, steenuil en (gier)zwaluwen.</p>
Muurplanten	<p>Groeiplaatsen van beschermde muurplanten en muurvegetaties worden in beginsel in stand gelaten. Wanneer vernietiging van groeiplaatsen (muren, gebouwen) onvermijdelijk is, dan worden beschermde planten en vegetaties buiten de bloeitijd met een deel van de muur verplaatst en naderhand in de omgeving of elders in een geschikt biotoop teruggeplaatst. Dit gebeurt onder begeleiding van een ecologisch deskundig persoon met kennis van de betreffende soorten.</p> <p>Hiervoor kan in sommige gevallen een mitigatieplan voorafgaande aan de werkzaamheden noodzakelijk zijn.</p>

Vleermuizen	<p>Bestaande gebouwen worden voorafgaand aan de ingreep door een deskundige gecontroleerd op het voorkomen van vleermuizen. Als dergelijke soorten aanwezig zijn, worden geen werkzaamheden uitgevoerd tijdens de winterrust van vleermuizen.</p> <p>Als uit dit vooronderzoek is gebleken dat de te kappen bomen door vleermuizen worden gebruikt, worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden. In overleg met een ecologisch deskundige wordt voor de bescherming van de vleermuizen een mitigatieplan opgesteld.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode, tenzij uit het mitigatieplan blijkt dat dit mogelijk is zonder schade toe te brengen aan de vleermuizen en hun leefgebied.</p>
Steenmarter	<p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen steenmarters op het perceel bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen steenmarters op het perceel bevinden.</p>

Indicatieve natuurkalender voor het slopen of het aanpassen van gebouwen

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soortengroep												
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig												
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:												
Broedende vogels *												
Muurplanten *												
Vleermuizen *												
Steenmarter												
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig											
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')											
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')											
*	Een mitigatieplan is noodzakelijk (voor vogels alleen voor jaarrond beschermde nesten)											

5.4.8

INCIDENTELE, GROOTSCHALIGE WERKZAAMHEDEN AAN KADES EN DIJKEN

Werkprotocol voor incidentele grootschalige werkzaamheden aan kades en dijken	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - Vervangen van de steenbekleding - Steenstortingen/betonwerk/ophogingen - Grootschalig onderhoud en renovatie - Grondwaterlozingen– en onttrekkingen <p>N.B. Zeedijken kennen een 'gesloten' periode van 1/10 tot 15/4 (winterperiode). Werkzaamheden bij zeedijken worden hier op aangepast.</p>
Let vooral op soorten	<p>Muurplanten, broedende vogels, rugstreeppad, zeezoogdieren. Kades en dijken kunnen deel uitmaken van essentiële vliegroutes van vleermuizen.</p>
Relevantie andere protocollen	<p>Indien voor het uitvoeren van de werkzaamheden beplanting verwijderd moet worden, dan is het werkprotocol 'het kappen van bomen en struiken' mogelijk (ook) van toepassing.</p>
Noodzakelijk onderzoek	<p>Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de locaties onderzocht op het voorkomen van broedende vogels en bijzondere vegetaties. Als deze niet aanwezig zijn, zijn geen extra maatregelen nodig.</p> <p>Onderdeel van het onderzoek door het deskundige bureau is tevens het vaststellen of sprake is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding en of een andere, meer bevredigende oplossing mogelijk is.</p> <p>Bij heiwerkzaamheden onder water wordt ook het vóórkomen van zeezoogdieren onderzocht.</p>
Broedende vogels	<p>De desbetreffende locaties worden voorafgaand aan de ingreep door een deskundige gecontroleerd op het voorkomen van broedende vogels.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Aangetroffen broedgevallen dienen altijd te worden ontzien, ook buiten de genoemde broedperiode.</p>
Muurplanten	<p>Groeiplaatsen van beschermde muurplanten worden in beginsel in stand gelaten. Wanneer vernietiging van dergelijke groeiplaatsen onvermijdelijk is, dan worden deze planten en vegetaties buiten de bloeitijd met een deel van de muur/kade verplaatst en naderhand in de omgeving of elders in een geschikt biotoop teruggeplaatst. Dit gebeurt onder begeleiding van een ecologisch deskundig persoon met kennis van de betreffende soorten. Hiervoor kan in sommige gevallen een mitigatieplan voorafgaande aan de werkzaamheden noodzakelijk zijn.</p>

Rugstreeppad	<p>Als sprake is van werkzaamheden in het leefgebied van de rugstreeppad, is uitgangspunt dat deze zo worden uitgevoerd dat deze soort er geen wezenlijke invloed van ondervindt. Als leefgebied verloren gaat, dan wordt altijd tijdig een ontheffing te worden aangevraagd. Een door een ecologisch deskundige opgesteld mitigatieplan is daarbij noodzakelijk.</p> <p>Binnen de kaders van de ontheffing worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden. Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde perioden (winterrust en voortplantingsperiode), tenzij uit het mitigatieplan blijkt dat dit mogelijk is zonder wezenlijke invloed uit te oefenen op de rugstreeppadden en hun leefgebied.</p> <p>NB. Rugstreeppadden komen tot dusver niet op de terreinen van GSP voor.</p>
Vleermuizen	<p>Indien de desbetreffende kade of dijk blijkt te functioneren als een essentiële vliegroute voor vleermuizen, wordt aan een ecologisch deskundige gevraagd of de werkzaamheden hierop van invloed kunnen zijn. Zo nodig wordt een ecologisch protocol of mitigatieplan opgesteld. In dit plan is ook aandacht voor versturende lichtbronnen.</p>
Zeezoogdieren	<p>Bij heiwerkzaamheden onder water dient te worden gehandeld in overeenstemming met de relevante bepalingen van de Natuurbeschermingswetvergunning voor dit project. Indien de werkzaamheden niet voor de natuurbeschermingswet vergunningplichtig zijn, wordt de activiteit geacht geen significant negatieve effecten op de zeezoogdieren te hebben en worden voor deze soorten geen nadere voorwaarden aan de werkwijze gesteld.</p>

Indicatieve natuurkalender voor incidentele grootschalige werkzaamheden aan kades en dijken

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soortengroep												
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig												
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:												
Broedende vogels												
Muurplanten *												
Rugstreeppad *												
Vleermuizen												
Zeezoogdieren *												
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig											
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')											
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')											
*	Een mitigatieplan kan noodzakelijk zijn.											

5.4.9

INCIDENTELE EN GROOTSCHALIGE BAGGERWERKZAAMHEDEN

Werkprotocol voor incidentele en grootschalige baggerwerkzaamheden (geen onderhoudsbaggeren)	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - Grootschalige baggerwerkzaamheden (verdieping, geen onderhoud) - Sanering waterbodems - Aanbrengen van (zoute) baggerspecie met een baggerschip op stortlocatie (alleen indien in overeenstemming met een verleende Nbwetvergunning) - Aanbrengen van (zoute) baggerspecie in een landdepot - Teruglozen retourwater <p>NB. Dit protocol geldt alleen voor werkzaamheden binnen de terreinen van Groningen Seaports, dus niet voor vaargeulverdieping in de Eems.</p>
Let vooral op soorten	Broedende vogels in oevers en rietkragen, zeezoogdieren, vissen
Relevantie andere protocollen	Deels overlap met sanering (water)bodems Bouwrijp maken Onderhoudsbaggeren
Noodzakelijk onderzoek	Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de aanwezige soorten geïnventariseerd. Onderdeel van het onderzoek door het deskundige bureau is tevens het vaststellen of sprake is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding en of een andere, meer bevredigende oplossing mogelijk is. Als geen tabel 2- of 3-soorten en geen broedende vogels worden aangetroffen zijn geen extra maatregelen nodig.
Broedende vogels	<p>De desbetreffende stortlocaties op het land worden voorafgaand aan de ingreep door een deskundige gecontroleerd op het voorkomen van broedende vogels. NB. Dit geldt niet voor de havenkommen, omdat hier geen broedende vogels worden verwacht.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Aangetroffen broedgevallen dienen altijd te worden ontzien, ook buiten de genoemde broedperiode.</p>
Zeezoogdieren	Ten aanzien van passerende zeezoogdieren is alleen de algemene zorgplicht van kracht. De dieren mogen niet gewond raken. Uitgangspunt is dat zeezoogdieren de havenkommen slechts incidenteel bezoeken en niet voorkomen in zoet water. Voor het buitengaats storten van baggergeldens de bepalingen van de Nbwetvergunning.
Beschermde planten en bijzondere vegetaties	<p>Groeiplaatsen van de brede waterpest worden in beginsel niet gebaggerd.</p> <p>Als baggeren onvermijdelijk is, dienen de planten van de brede waterpest voorzichtig te worden uitgegraven en in de omgeving, op een geschikte locatie, te worden uitgepoot. Dit op basis van het advies van een terzake ecologische deskundige.</p> <p>Bagger wordt niet gestort op locaties waar zich groeiplaatsen van de groenknolorchis, andere orchideeën of bijzondere vegetaties bevinden.</p>

Vissen	<p>Baggerwerkzaamheden in het zoete water worden in beginsel uitgevoerd in de periode van 15 juli tot 1 november, met een voorkeur voor de maanden september en oktober. Dit is de periode tussen de voortplanting en de winterrust van vissen en amfibieën. Bovendien hebben in deze periode vrijwel alle water- en oeverplanten zaad gezet. In de maanden november–december kan nog worden gebaggerd zo lang de winterrust van vissen en amfibieën nog niet is ingetreden, dat wil zeggen, zolang de watertemperatuur boven de 10°C blijft.</p> <p>Tussen 1 juni en 15 juli en na het intreden van de winterrust (tussen 1 november en 1 maart) is baggeren in het zoete water alleen toegestaan als de werkzaamheden op kleinere schaal gefaseerd plaatsvinden. Dat wil zeggen als ook lokaal zo veel leefgebied wordt gespaard (minimaal 25%), als nodig is om de functies van het leefgebied van te beschermen soort(en) te kunnen behouden.</p> <p>Ten aanzien van passerende of toevallig aanwezige vissen is de algemene zorgplicht van kracht. De dieren mogen niet door onvoorzichtigheid en vermijdbaar gedrag gewond raken.</p> <p>Bij baggerwerkzaamheden in het zoute water is de algemene zorgplicht (voor het baggeren in de havenkommen) ook voldoende voor juridisch beschermde zeevissen. Deze bevinden zich slechts incidenteel in de havenkommen en ondervinden geen wezenlijke invloed van de baggerwerkzaamheden, te meer daar zij de werkzaamheden kunnen vermijden.</p>												
Amfibieën	<p>Ten aanzien van de in dit gebied voorkomende algemene amfibiesoorten is alleen de algemene zorgplicht van kracht.</p> <p>Zo mogelijk (vanuit de kwaliteitsklasse van het bodemslib en de beoogde verwerking ervan) blijft het slib enkele dagen langs de watergang liggen opdat aanwezige dieren (amfibieën) terug naar de watergang kunnen vluchten.</p>												
Indicatieve natuurkalender incidentele en grootschalige baggerwerken													
Periode	jan	Feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	
Soortengroep													
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig													
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:													
Broedende vogels													
Zeezoogdieren													
Zeevissen													
Parnassia													
Overige beschermde planten en bijzondere vegetaties													
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig												
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')												
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')												
*	Ontheffingsaanvraag en/of mitigatieplan is mogelijk nodig												

5.4.10

WERKZAAMHEDEN AAN GRONDDEPOTS EN HET ONTMANTELEN VAN GRONDBERGINGSTERREINEN

Werkprotocol voor werkzaamheden aan gronddepots/ontmantelen grondbergingsterreinen	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - Benodigde onderzoeken voorbereiding bestek - Uitlaten water uit depots - Uitvlakken en ophogen van terreinen - Verwijderen vegetatie/bomen - Tijdelijk beheer boer (drainage, frezen, ploegen, inzaaien) - Ontgraven en verplaatsen van (vervuilde) grond buiten depot - Opspuiten van grond
Let vooral op soorten	Broedende vogels, jaarrond beschermde nesten, groenknolorchissen, andere orchideeën, bijzondere vegetaties, vleermuizen
Relevantie andere protocollen	Indien voor het uitvoeren van de werkzaamheden beplanting verwijderd moet worden, dan is het werkprotocol 'het kappen van bomen en struiken' mogelijk (ook) van toepassing. Voorbereidende onderzoeken, bouwrijp maken, bemaling
Noodzakelijk onderzoek	Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de aanwezige soorten geïnventariseerd in het invloedsgebied van de bemaling. Onderdeel van het onderzoek door het deskundige bureau is tevens het vaststellen of sprake is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding en of een andere, meer bevredigende oplossing mogelijk is. Als geen tabel 2- of 3-soorten en geen broedende vogels worden aangetroffen zijn geen extra maatregelen nodig.
Broedende vogels	De desbetreffende locaties worden voorafgaand aan de ingreep door een deskundige gecontroleerd op het voorkomen van broedende vogels. Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet. Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden. Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden. Aangetroffen broedgevallen dienen altijd te worden ontzien, ook buiten de genoemde broedperiode.
Beschermde planten en bijzondere vegetaties	Bij de uitvoerende werkzaamheden worden groeiplaatsen van orchideeën (waaronder groenknolorchissen), parnassia en beschermde vegetaties niet betreden, tenzij schade kan worden vermeden. Dergelijke groeiplaatsen worden van tevoren gemarkeerd, bijvoorbeeld met een lint. Het uitvoerend personeel wordt hierover geïnformeerd. Indien dergelijke groeiplaatsen door de werkzaamheden zullen verdwijnen is betreden en vernietigen toegestaan, mits dit het mitigatieplan (zie werkprotocol gronduitgifte) niet in de weg staat. Deze regel is minder dwingend als het uitsluitend om niet-beschermde rode-lijst soorten gaat (zie par. 3.6). Uitgangspunt is dan niettemin dat zorgvuldig met deze vegetaties wordt omgegaan door op zijn minst alternatieven te overwegen. Voor het vernietigen van groeiplaatsen van de groenknolorchis wordt in alle gevallen een ontheffing aangevraagd.

Rugstreeppad	<p>Als sprake is van werkzaamheden in het leefgebied van de rugstreeppad, is uitgangspunt dat deze zo worden uitgevoerd dat deze soort er geen wezenlijke invloed van ondervindt. Als leefgebied verloren gaat, dan wordt altijd tijdig een ontheffing te worden aangevraagd. Een door een ecologisch deskundige opgesteld mitigatieplan is daarbij noodzakelijk.</p> <p>Binnen de kaders van de ontheffing worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden. Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde perioden (winterrust en voortplantingsperiode), tenzij uit het mitigatieplan blijkt dat dit mogelijk is zonder wezenlijke invloed uit te oefenen op de rugstreeppadden en hun leefgebied.</p> <p>NB. Rugstreeppadden komen tot dusver niet op de terreinen van GSP voor.</p>
Vleermuizen	<p>Indien bomen worden gekapt waar mogelijk verblijfplaatsen van vleermuizen in aanwezig zijn, dient het protocol kappen van bomen te worden gevolgd.</p> <p>Indien het desbetreffende plangebied blijkt te functioneren als een essentiële vliegroute voor vleermuizen, wordt aan een ecologisch deskundige gevraagd of de werkzaamheden hierop van invloed kunnen zijn. Zo nodig wordt een ecologisch protocol of mitigatieplan opgesteld.</p>

Indicatieve natuurkalender voor werkzaamheden aan gronddepots/ontmantelen grondbergingssterreinen

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soortengroep												
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig												
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:												
Broedende vogels												
Groenknolorchis *												
Parnassia *												
Overige beschermde planten en bijzondere vegetaties *												
Rugstreeppad *												
Vleermuizen												
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig											
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')											
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')											
*	Een mitigatieplan kan noodzakelijk zijn.											

5.4.11

KAPPEN VAN BOMEN

Werkprotocol voor het kappen van bomen	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - Kappen/rooien van bomen/struiken - Verwijderen van stobben - Verwijderen van grote takken
Let vooral op soorten	(Jaarrond) beschermde nesten van broedvogels, holtebroeders, verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen
Relevantie andere protocollen	Aansluiting bij voorbereidende onderzoeken
Noodzakelijk onderzoek	<p>Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de aanwezige soorten geïnventariseerd. Onderdeel van het onderzoek door het deskundige bureau is tevens het vaststellen of sprake is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding en of een andere, meer bevredigende oplossing mogelijk is.</p> <p>Als geen tabel 2- of 3-soorten en geen broedende vogels worden aangetroffen zijn geen extra maatregelen nodig.</p>
Algemene voorzorgsmaatregelen (zorgplicht)	Voor tabel -2 en -3 soorten of broedvogels wordt een ecologisch protocol opgesteld.
Broedende vogels	<p>Te kappen bomen worden voorafgaand aan de ingreep door een deskundige gecontroleerd op het voorkomen van broedende vogels en nesten uit de categorie 'Jaarrond beschermde nesten'.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden.</p> <p>Aangetroffen broedgevallen dienen altijd te worden ontzien, ook buiten de genoemde broedperiode.</p> <p>Als de kans bestaat dat een nest uit de categorie 'jaarrond beschermde nesten' wordt vernietigd, wordt de in 5.2 voorgeschreven werkwijze gevolgd. Denk hierbij onder meer aan nesten van huismussen, kerkuilen, steenuil en (gier)zwaluwen.</p>
Vleermuizen	<p>Te kappen bomen worden voorafgaand aan de ingreep door een deskundige gecontroleerd op het voorkomen van vleermuizen. Ook wordt onderzocht of de bomen/struiken onderdeel vormen van een essentieel foerageergebied of vliegroutes van vleermuizen.</p> <p>Als uit dit vooronderzoek is gebleken dat de te kappen bomen door vleermuizen worden gebruikt, worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden. In overleg met een ecologisch deskundige wordt voor de bescherming van de vleermuizen een mitigatieplan opgesteld.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode, tenzij uit het mitigatieplan blijkt dat dit mogelijk is zonder schade toe te brengen aan de vleermuizen en hun leefgebied.</p>

Indicatieve natuurkalender voor het kappen van bomen													
Soortgroep	Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig													
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:													
Broedende vogels *													
Vleermuizen *													
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig												
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')												
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')												
*	Een mitigatieplan is noodzakelijk (bij broedende vogels alleen voor jaarrond beschermde nesten)												

5.4.12

BEMALING

Werkprotocol voor bemaling	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - Bronbemaling - Horizontale en verticale bronbemaling (drooghouden bouwput) - Diepdrainage + vacuümpomp - Retourbemaling - Open bemaling (brakkig water)
Let vooral op soorten	Groenknolorchis, overige orchideeën, parnassia en overige bijzondere vegetaties Broedende vogels
Relevantie andere protocollen	Vorbereidende onderzoeken, bouwrijp maken
Noodzakelijk onderzoek	<p>Voorafgaand aan de bemaling wordt via een bemalingsplan het invloedsgebied van de bemaling bepaald (o.a. in relatie tot vegetatie: zie planten)</p> <p>Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de aanwezige soorten geïnventariseerd in het invloedsgebied van de bemaling. Onderdeel van het onderzoek door het deskundige bureau is tevens het vaststellen of sprake is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding en of een andere, meer bevredigende oplossing mogelijk is.</p> <p>Als geen tabel 2- of 3-soorten en geen broedende vogels worden aangetroffen zijn geen extra maatregelen nodig.</p>
Broedende vogels	<p>Bronbemalingen worden in beginsel aangebracht buiten het broedseizoen.</p> <p>Tegen het malen zelf tijdens het broedseizoen is vanuit de Flora- en faunawet geen bezwaar. Onderhouds- en inspectiewerkzaamheden worden tijdens het broedseizoen geminimaliseerd.</p>
Beschermden planten en bijzondere vegetaties	Voorafgaand aan de bemaling wordt nagegaan of de bemaling van invloed kan zijn op in de buurt aanwezige groeiplaatsen van de groenknolorchis, andere orchideeënsoorten, parnassia of van de in paragraaf 3.6r beschreven bijzondere duinvegetaties. Hetzelfde gebeurt met betrekking tot de lozingspunten van het opgepompte water. Als dit het geval is, wordt de bemaling zodanig aangepast, gelokaliseerd of gemitigeerd dat het resterende effect verwaarloosbaar is.
Waterspitsmuis	Voorafgaand aan de bemaling wordt nagegaan of de bemaling van invloed kan zijn op in de buurt aanwezige leefgebieden van de waterspitsmuis. Hetzelfde gebeurt met betrekking tot de lozingspunten van het opgepompte water. Als dit het geval is, wordt de bemaling zodanig aangepast, gelokaliseerd of gemitigeerd dat het resterende effect verwaarloosbaar is.
Indicatieve natuurkalender voor bemaling	
Periode	Jan Feb mrt apr mei jun jul aug sep okt nov dec
Soortengroep	
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig	
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:	
Broedende vogels	
Waterspitsmuis	
Groenknolorchis	
Parnassia	
Overige beschermde planten en bijzondere vegetaties	
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')
*	Ontheffingsaanvraag en/of mitigatieplan is mogelijk nodig

5.4.13

SPOORWERKZAAMHEDEN

Werkprotocol voor spoorwerkzaamheden	
Onderdelen handeling	De relevante handelingen hebben onder meer betrekking op: <ul style="list-style-type: none"> ▪ aanleg spoorbaan/berm (dwarsleggers/rails/stations/keerwanden/tegels) ▪ ophoging
Let vooral op soorten	Alle juridisch beschermde soorten en rode-lijst soorten. Denk ook aan jaarrond beschermde nesten.
Relevantie andere protocollen	Voorbereidend onderzoek, kappen van bomen, dempen van watergangen
Noodzakelijk onderzoek	Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de locaties onderzocht op het voorkomen van broedende vogels en bijzondere vegetaties. Als deze niet aanwezig zijn, zijn geen extra maatregelen nodig. Onderdeel van het onderzoek door het deskundige bureau is tevens het vaststellen of sprake is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding en of een andere, meer bevredigende oplossing mogelijk is.
Broedende vogels	De desbetreffende locaties worden voorafgaand aan de ingreep door een deskundige gecontroleerd op het voorkomen van broedende vogels. Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet. Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden. Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in het terrein bevinden. Aangetroffen broedgevallen dienen altijd te worden ontzien, ook buiten de genoemde broedperiode.
Beschermde planten en bijzondere vegetaties	Groeiplaatsen van beschermde planten worden in beginsel in stand gelaten. Wanneer vernietiging van dergelijke groeiplaatsen onvermijdelijk is, dan worden deze planten en vegetaties buiten de bloeitijd met ruim aanhangende grond verplaatst en naderhand in de omgeving of elders in een geschikt biotoop teruggeplaatst. Dit gebeurt onder begeleiding van een ecologisch deskundig persoon met kennis van de betreffende soorten. Hiervoor kan in sommige gevallen een mitigatieplan voorafgaande aan de werkzaamheden noodzakelijk zijn. Deze regel is minder dwingend als het uitsluitend om niet-beschermde rode-lijst soorten gaat (zie par. 3.6). Uitgangspunt is dan niettemin dat zorgvuldig met deze vegetaties wordt omgegaan door op zijn minst alternatieven te overwegen.
Rugstreepad	Als sprake is van werkzaamheden in het leefgebied van de rugstreepad, is uitgangspunt dat deze zo worden uitgevoerd dat deze soort er geen wezenlijke invloed van ondervindt. Als leefgebied verloren gaat, dan wordt altijd tijdig een ontheffing te worden aangevraagd. Een door een ecologisch deskundige opgesteld mitigatieplan is daarbij noodzakelijk. Binnen de kaders van de ontheffing worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden. Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde perioden (winterrust en voortplantingsperiode), tenzij uit het mitigatieplan blijkt dat dit mogelijk is zonder wezenlijke invloed uit te oefenen op de rugstreepadden en hun leefgebied. NB. Rugstreepadden komen tot dusver niet op de terreinen van GSP voor.

Vleermuizen	Indien het plangebied voor de spoorwerkzaamheden blijkt te functioneren als een essentiële vliegroute voor vleermuizen, wordt aan een ecologisch deskundige gevraagd of de werkzaamheden hierop van invloed kunnen zijn. Zo nodig wordt een ecologisch protocol of mitigatieplan opgesteld. In dit plan is ook aandacht voor verstorende lichtbronnen.											
Indicatieve natuurkalender voor spoorwerkzaamheden												
Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soortengroep												
Broedende vogels												
Groenknolorchis *												
Parnassia *												
Overige beschermde planten en bijzondere vegetaties												
Rugstreepad												
Vleermuizen												
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig											
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')											
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')											
*	Mitigatieplan noodzakelijk (bij planten alleen voor vernietiging groeiplaatsen van de groenknolorchis)											

5.5

BESTENDIG BEHEER EN ONDERHOUD

5.5.1

BEHEER EN ONDERHOUD VAN GEBOUWEN EN TERREINEN

Werkprotocol voor beheer en onderhoud van gebouwen en installaties	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - Beheer en onderhoud gebouwen - Beheer en onderhoud van installaties: kranen, radartoren, bruggen, hydraulische kleppen e.d. - Beheer en onderhoud van openbare/nautische verlichting/haveninstallaties - Beheer en onderhoud van bebording en kunstwerken (art) , bijvoorbeeld wegaanduiding, havennummers - Schilderwerk en conservatie van o.a. (lichtopstanden, kaderanden, kunstwerken, (spoor)bruggen, roro-bruggen en bolders <p>NB. Groningen Seaports heeft zelf geen gebouwen in beheer, het onderhoud wordt wel via GSP opgedragen.</p>
Let vooral op soorten	Broedende vogels, jaarrond beschermde nesten, vleermuizen, steenmarters
Relevantie andere protocollen	Voor specifieke onderdelen van terreinen (groenvoorzieningen, infrastructuur, e.d.) zijn ook andere protocollen van toepassing.
Noodzakelijk onderzoek	<p>Voorafgaand aan de werkzaamheden aan installaties wordt onderzocht of zich in of rond de objecten broedende vogels of beschermde planten bevinden.</p> <p>Als het om beheer en onderhoud van gebouwen gaat, wordt eerst door een ecologisch deskundige getoetst of zich in, op of aan de gebouwen broedende vogels, jaarrond beschermde nesten, vleermuizen of steenmarters bevinden.</p> <p>Als geen tabel 2- of 3-soorten en geen broedende vogels of jaarrond beschermde nesten worden aangetroffen zijn geen extra maatregelen nodig.</p>
Broedende vogels	<p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels op of rond de gebouwen en/of installaties bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels op of rond de gebouwen en/of installaties bevinden.</p> <p>Aangetroffen broedgevallen dienen altijd te worden ontzien, ook buiten de genoemde broedperiode.</p>
Jaarrond beschermde nesten	Nesten uit de categorie 'jaarrond beschermde nesten' worden niet weggehaald en niet beschadigd.
Vleermuizen	<p>Als uit dit vooronderzoek is gebleken dat de te onderhouden gebouwen door vleermuizen worden gebruikt, worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden. In overleg met een ecologisch deskundige wordt voor de bescherming van de vleermuizen een mitigatieplan opgesteld.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode, tenzij uit het mitigatieplan blijkt dat dit mogelijk is zonder schade toe te brengen aan de vleermuizen en hun verblijfplaatsen.</p> <p>Het is toegestaan om in de oranje gemarkeerde periode, nadat de vleermuizen zijn uitgevlogen, de verblijfplaats, ongeschikt te maken. Een dergelijke actie moet deel uitmaken van een mitigatieplan dat tevens voorziet in vervangende verblijfsruimte. De vervangende verblijfsruimte dient op tijd gereed te zijn.</p>

Steenmarter	<p>Werkzaamheden worden in beginsel uitgevoerd in de groen gemarkeerde periode, d.w.z. buiten de kraamtijd van de steenmarters.</p> <p>In de rood gemarkeerde periode(n) mogen werkzaamheden alleen worden uitgevoerd als na inspectie is gebleken dat zich geen steenmarters in het gebouw ophouden.</p>												
Indicatieve natuurkalender voor beheer en onderhoud van gebouwen en installaties													
Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	
Soortengroep													
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig													
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:													
Broedende vogels													
Jaarrond beschermd nest													
Vleermuizen *													
Steenmarter													
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig												
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')												
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')												
*	Een mitigatieplan is nodig												

5.5.2

BEHEER EN ONDERHOUD VAN DROGE INFRASTRUCTUUR

Werkprotocol voor beheer en onderhoud van droge infrastructuur (m.u.v. maaien)	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - reparaties aan deklagen en slijtlagen - herstellen vorstschade (frezen en afvoer van materiaal) - afwerken van bermen (niet boven de weg uitkomen) - afdichten van gaten - slepen van bermen i.v.m. molshopen - bijzaaien van (spoor)bermen - gladheidsbestrijding - verwijdering van zwerfafval
Let vooral op soorten	Broedende vogels, bijzondere vegetaties
Relevantie andere protocollen	Beheer en onderhoud groenvoorzieningen
Noodzakelijk onderzoek	<p>Voorafgaand aan de werkzaamheden aan installaties wordt door een ecologisch deskundige vastgesteld of zich in of rond de objecten broedende vogels, orchideeën en/of bijzondere bermvegetaties bevinden.</p> <p>Als geen broedende vogels of orchideeën en/of bijzondere bermvegetaties worden aangetroffen zijn geen extra maatregelen nodig.</p>
Broedende vogels	<p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in of nabij de wegbermen en/of spoorbermen bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels in of nabij de wegbermen en/of spoorbermen bevinden.</p> <p>Aangetroffen broedgevallen dienen altijd te worden ontzien, ook buiten de genoemde broedperiode.</p>
Beschermd planten en bijzondere vegetaties	<p>Op plaatsen waar (beschermd) orchideeën groeien of zich bijzondere bermvegetaties bevinden worden zware machines en vrachtwagens niet in de berm gestald en er wordt niet met zware machines en/of vrachtwagens gereden.</p> <p>Ook bij de werkzaamheden zelf wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van orchideeën en bijzondere vegetaties. Er worden in en rond deze groeiplaatsen geen onkruidbestrijdingsmiddelen gebruikt.</p> <p>De werkzaamheden worden op deze locaties in beginsel uitgevoerd buiten de periode van bloei en zaadzetting (d.w.z. niet in de rood gemarkeerde periode in de natuurkalender). De groeiplaatsen worden gemarkeerd.</p>

Indicatieve natuurkalender voor beheer en onderhoud van droge infrastructuur (m.u.v. maaien)													
Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	
Soortengroep													
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig													
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:													
Broedende vogels													
Parnassia													
Overige beschermde planten en bijzondere bermvegetaties													
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig												
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')												
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')												

5.5.3

BEHEER EN ONDERHOUD VAN GROENVOORZIENINGEN EN LEIDINGSTRATEN

Werkprotocol voor beheer en onderhoud van groenvoorzieningen	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - maaien van wegbermen - maaien van spoorbermen - maaien van grasvlakten - maaien van leidingstraten - dunnen en snoeien van bosjes
Let vooral op soorten	Broedende vogels, jaarrond beschermde nesten, groenknolorchissen, andere orchideeën, bijzondere duin-, kwelder- en bermvegetaties, vleermuizen
Relevantie andere protocollen	Protocollen voor kappen van bomen en beheer en onderhoud van droge infrastructuur GSP hanteert voor het bermbeheer een apart ecologisch protocol
Noodzakelijk onderzoek	<p>Voorafgaand aan de werkzaamheden wordt onderzocht of zich in of rond de bermen, bosjes en grasvlakten broedende vogels of beschermde planten bevinden.</p> <p>Als het om snoeiwerkzaamheden van oudere bomen gaat, wordt eerst door een ecologisch deskundige getoetst of zich hierin jaarrond beschermde nesten en/of vleermuizen bevinden.</p> <p>Als geen tabel 2- of 3-soorten en geen broedende vogels of jaarrond beschermde nesten worden aangetroffen zijn geen extra maatregelen nodig.</p>
Broedende vogels	<p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels op of rond de te bewerken percelen bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels op of rond de te bewerken percelen bevinden.</p> <p>Aangetroffen broedgevallen dienen altijd te worden ontzien, ook buiten de genoemde broedperiode.</p>
Jaarrond beschermde nesten	Nesten uit de categorie 'jaarrond beschermde nesten' worden niet weggehaald en niet beschadigd.
Beschermde planten en bijzondere vegetaties	<p>Werkzaamheden worden op groeiplaatsen van juridische beschermde soorten en bijzondere vegetaties in beginsel uitgevoerd buiten de periode van bloei en zaadzetting (de rode periode in de natuurkalender), met een periode daaromheen waarin de plant tot wasdom is gekomen (oranje periode).</p> <p>Zo nodig worden de groeiplaatsen gemarkeerd, bijvoorbeeld afgezet met linten. Er worden in en rond deze groeiplaatsen geen onkruidbestrijdingsmiddelen gebruikt.</p> <p>Op deze groeiplaatsen wordt een natuurvriendelijk maaibeheer toegepast (geen klepelmaaier gebruiken), het maaisel wordt meteen opgeruimd en afgevoerd.</p>
Vleermuizen	<p>Als uit dit vooronderzoek is gebleken dat de te snoeien bosjes door vleermuizen worden gebruikt, worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden. In overleg met een ecologisch deskundige wordt voor de bescherming van de vleermuizen een mitigatieplan opgesteld.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode, tenzij uit het mitigatieplan blijkt dat dit mogelijk is zonder schade toe te brengen aan de vleermuizen en hun verblijfplaatsen. In deze bosjes worden geen bestrijdingsmiddelen toegepast.</p>

Indicatieve natuurkalender voor beheer en onderhoud van groenvoorzieningen													
Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	
Soortengroep													
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig													
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:													
Broedende vogels													
Jaarrond beschermde nesten													
Groenknoororchis en overige orchideeën													
Parnassia													
Overige beschermde planten en bijzondere vegetaties													
Vleermuizen													
Algemene voorzorg	Onderstaande maatregelen zijn niet verplicht												
Bijzondere vegetaties													
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig												
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')												
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')												

5.5.4

BEHEER EN ONDERHOUD VAN GRONDDEPOTS

Werkprotocol voor beheer en onderhoud van gronddepots	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - maaien van gronddepots - klepelen van gronddepots - dunnen en snoeien van bosjes - afwateren
Let vooral op soorten	Broedende vogels, jaarrond beschermde nesten, groenknolorchissen, andere orchideeën, bijzondere vegetaties, vleermuizen
Relevantie andere protocollen	Protocollen voor kappen van bomen en beheer en onderhoud van groenvoorzieningen GSP hanteert voor het bermbeheer een apart ecologisch protocol
Noodzakelijk onderzoek	<p>Voorafgaand aan de werkzaamheden wordt gecheckt of zich in of rond de gronddepots, broedende vogels of beschermde planten bevinden.</p> <p>Als het om snoeiwerkzaamheden van oudere bomen gaat, wordt eerst door een ecologisch deskundige getoetst of zich hierin jaarrond beschermde nesten en/of vleermuizen bevinden.</p> <p>Voorafgaand aan eventuele afwatering wordt nagegaan of de afwatering van invloed kan zijn op in de buurt aanwezige groeiplaatsen van de groenknolorchis, andere orchideeënsoorten, parnassia, van bijzondere vegetaties of op leefgebieden van soorten. Als dit het geval is, wordt de afwatering zodanig aangepast, gelokaliseerd of gemitigeerd dat het resterende effect verwaarloosbaar is.</p> <p>Als geen tabel 2- of 3-soorten en geen broedende vogels of jaarrond beschermde nesten worden aangetroffen zijn geen extra maatregelen nodig.</p>
Broedende vogels	<p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels op of rond de te bewerken percelen bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels op of rond de te bewerken percelen bevinden.</p> <p>Aangetroffen broedgevallen dienen altijd te worden ontzien, ook buiten de genoemde broedperiode.</p>
Jaarrond beschermde nesten	Nesten uit de categorie 'jaarrond beschermde nesten' worden niet weggehaald en niet beschadigd.
Beschermde planten en bijzondere vegetaties	<p>Werkzaamheden worden op groeiplaatsen van juridische beschermde soorten en bijzondere vegetaties in beginsel uitgevoerd buiten de periode van bloei en zaadzetting (de rode periode in de natuurkalender), met een periode daaromheen waarin de plant tot wasdom is gekomen (oranje periode).</p> <p>Zo nodig worden de groeiplaatsen gemarkeerd, bijvoorbeeld afgezet met linten. Er worden in en rond deze groeiplaatsen geen onkruidbestrijdingsmiddelen gebruikt.</p> <p>Op deze groeiplaatsen wordt een natuurvriendelijk maai-beheer toegepast (geen klepelmaaier gebruiken), het maaisel wordt meteen opgeruimd en afgevoerd.</p>

Vleermuizen	<p>Als uit dit vooronderzoek is gebleken dat de te snoeien bosjes door vleermuizen worden gebruikt, worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden. In overleg met een ecologisch deskundige wordt voor de bescherming van de vleermuizen een mitigatieplan opgesteld.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode, tenzij uit het mitigatieplan blijkt dat dit mogelijk is zonder schade toe te brengen aan de vleermuizen en hun verblijfplaatsen. In deze bosjes worden geen bestrijdingsmiddelen toegepast.</p>											
Indicatieve natuurkalender voor beheer en onderhoud van gronddepots												
Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soortengroep												
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig												
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:												
Broedende vogels												
Jaarrond beschermde nesten												
Groenknolorchis en overige orchideeën												
Parnassia												
Overige beschermde planten en bijzondere vegetaties												
Vleermuizen												
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig											
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')											
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')											

5.5.5

BEHEER EN ONDERHOUD VAN DIJKEN

Werkprotocol voor beheer en onderhoud van dijken	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - maaien van dijken - begrazing van dijken - inzaaien van dijken - lokaal asfalteren van dijken - steenzetting - aanbrengen van kraagstukken - opruimen van zwerfvuil
Let vooral op soorten	Broedende vogels, bijzondere vegetaties
Relevantie andere protocollen	Voor specifieke onderdelen van terreinen (groenvoorzieningen, infrastructuur, e.d.) zijn ook andere protocollen van toepassing.
Noodzakelijk onderzoek	Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de locaties onderzocht op het voorkomen van broedende vogels en bijzondere vegetaties. Als deze niet aanwezig zijn, zijn geen extra maatregelen nodig.
Broedende vogels	<p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels op of rond het dijktraject bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels op of rond het dijktraject bevinden.</p> <p>Aangetroffen broedgevallen dienen altijd te worden ontzien, ook buiten de genoemde broedperiode.</p>
Beschermde planten en bijzondere vegetaties	<p>Werkzaamheden worden op groeiplaatsen van juridische beschermde soorten en bijzondere vegetaties in beginsel uitgevoerd buiten de periode van bloei en zaadzetting (de rode periode in de natuurkalender), met een periode daaromheen waarin de plant tot wasdom is gekomen (oranje periode).</p> <p>Zo nodig worden de groeiplaatsen gemarkeerd, bijvoorbeeld afgezet met linten. Er worden in en rond deze groeiplaatsen geen onkruidbestrijdingsmiddelen gebruikt.</p> <p>Op deze groeiplaatsen wordt een natuurvriendelijk maaibeheer toegepast (geen klepelmaaier gebruiken), het maaisel wordt meteen opgeruimd en afgevoerd.</p>

Indicatieve natuurkalender voor het beheer en onderhoud van dijken

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soortengroep												
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig												
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:												
Broedende vogels												
Beschermde planten en bijzondere vegetaties												
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig											
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')											
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')											

5.5.6

BEHEER EN ONDERHOUD VAN KADEMUREN EN DAMWANDEN

Werkprotocol voor beheer en onderhoud van kademuren en damwanden												
Onderdelen handeling	Veel voorkomende handelingen: - reparatie aan kadeverzakking en lekkende damwanden - onderhoud staalconstructies fundering - onderhoud drijvende steigers - betonreparatie - schadeherstel en coatingwerk - onderwaterlaswerk											
Let vooral op soorten	Bijzondere muurvegetaties											
Relevantie andere protocollen	Incidentele en grootschalige werkzaamheden aan dijken en kades											
Noodzakelijk onderzoek	Voorafgaand aan de werkzaamheden aan kades wordt door een ecologisch deskundige vastgesteld of zich op of rond de werklocatie bijzondere muurvegetaties bevinden. Dit geldt niet voor damwanden, die zijn onderzoeksvrij. Als geen bijzondere muurvegetaties worden aangetroffen zijn geen extra maatregelen nodig.											
Bijzondere muurvegetaties	Bij de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van bijzondere muurvegetaties. De muurvegetaties worden gemarkeerd. Uitgangspunt is dat de muurvegetaties niet worden aangetast, tenzij dit uit een oogpunt van veiligheid nodig is.											
Indicatieve natuurkalender voor het beheer en onderhoud van kademuren en damwanden												
Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soortengroep												
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig												
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:												
Bijzondere muurvegetaties *												
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig											
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')											
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')											
*	Een mitigatieplan is verplicht											

5.5.7

ONDERHOUDSBAGGEREN

Werkprotocol voor het onderhoudsbaggeren	
Onderdelen handeling	Het betreft hier het volcontinu of frequent baggeren van de havenkommen. NB. Deze gedragscode geldt alleen als vrijstelling voor zover de werkzaamheden plaatsvinden binnen de terreinen van GSP; ze geldt niet als vrijstelling voor het baggeren van de vaargeulen.
Let vooral op soorten	Zeezoogdieren, zeevissen, kleine modderkruiper, beschermde planten en bijzondere vegetaties nabij stortlocaties op het land
Relevantie andere protocollen	Incidenteel en grootschalig baggeren (verschillend van onderhoud)
Algemene voorzorgsmaatregelen (zorgplicht)	Voor het onderhoudsbaggeren geldt in het zoute water slechts een aantal algemene voorzorgsmaatregelen. Uitgangspunt is dat de havenkommen geen vaste rust- of verblijfplaats vormen voor zeezoogdieren en juridisch beschermde zeevissen. Uitgangspunt is bovendien dat de vrijwel volcontinue baggerwerkzaamheden kennelijk geen wezenlijke invloed uitoefenen op de incidenteel aanwezige tabel-2 en -3 soorten in het zoute milieu. Ten slotte is uitgangspunt is dat de intensiteit van het onderhoudsbaggeren niet in betekende mate wordt geïntensiveerd. Als algemene voorzorgmaatregelen in het zeemilieu gelden: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Afstand bewaren tot zeezoogdieren ▪ Zeezoogdieren niet onnodig verontrusten ▪ Verontreiniging van het water voorkomen Echter, in zoete binnenwateren kunnen werkzaamheden in strijd zijn met de Flora- en faunawet als zich daar leefgebieden voordoen van tabel-2 of -3 (vis)soorten, zoals de kleine modderkruiper. In dat geval gelden de onderstaande voorschriften.
Tabel-2 en -3 vissoorten	Geen baggerwerkzaamheden uitvoeren tijdens de voortplantingsperiode (maart t/m augustus. NB. Schonen van slootkanten is wel toegestaan; Op plekken waar wordt overwinterd moet buiten de kwetsbare periode van overwintering worden gebaggerd (november t/m februari); Baggeren in de periode dat de watertemperatuur erg laag is, maar boven nul, is mogelijk wanneer goed in beeld is gebracht waar de kleine modderkruipers zich op dat moment in groepen bevinden. Deze plekken moeten dan worden ontzien.
Beschermde planten en bijzondere vegetaties	Onderhoudsbagger wordt niet gestort op plaatsen waar beschermde plantensoorten en/of bijzondere vegetaties voorkomen.

Indicatieve natuurkalender voor het onderhoudsbaggeren

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soortengroep												
Beschermde planten en bijzondere vegetaties												
Algemene voorzorg	De genoemde maatregelen zijn niet verplicht											
Zeezoogdieren												
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig											
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')											
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')											

5.5.8

BEHEER EN ONDERHOUD VAN GROTE (HOOFD)WATERGANGEN

Werkprotocol voor beheer en onderhoud van (hoofd)watergangen	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - maaien en opschonen van de sloot- en oevertvegetaties - verwijderen van slib - opruimen van zwerfvuil
Let vooral op soorten	Broedende vogels, waterspitsmuis, bijzondere vegetaties (sloten met brede waterpest, orchideeën, bijzondere bermvegetaties)
Relevantie andere protocollen	Incidentele en grootschalige baggerwerkzaamheden
Noodzakelijk onderzoek	Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de locaties onderzocht op het voorkomen van broedende vogels, waterspitsmuis, juridisch beschermde vissoorten en bijzondere vegetaties. Als deze niet aanwezig zijn, zijn geen extra maatregelen nodig. De zorgplicht geldt echter wel; zie de volgende regel.
Algemene voorzorgsmaatregelen (zorgplicht)	Het baggeren en maaien van sloten gebeurt gefaseerd, d.w.z. er worden voldoende plaatsen overgelaten waar fauna het baggeren en maaien kan overleven.
Broedende vogels	<p>Werkzaamheden worden in beginsel gepland in een groen gemarkeerde periode (zie natuurkalender). In die situatie zijn er geen aanvullende voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet.</p> <p>Werkzaamheden kunnen eveneens worden uitgevoerd in de oranje gemarkeerde maanden als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels op of rond het dijktraject bevinden.</p> <p>Werkzaamheden worden in beginsel niet uitgevoerd tijdens de rood gemarkeerde periode en uitsluitend als na vooronderzoek is gebleken dat zich geen broedende vogels op of rond het dijktraject bevinden.</p> <p>Aangetroffen broedgevallen dienen altijd te worden ontzien, ook buiten de genoemde broedperiode.</p>
Vissen (tabel 2 of 3)	In aanvulling op de algemene voorzorgsmaatregelen wordt voor een tabel-3 soort altijd een mitigatieplan opgesteld.
Waterspitsmuis	<p>Locaties die bekend staan als leefgebied van de waterspitsmuis worden met voorzichtigheid geschoond en/of gemaaid. Indien de terreinomstandigheden dit toelaten worden deze locaties bovendien gefaseerd geschoond en/of gemaaid.</p> <p>Maaien dient op plaatsen waar de waterspitsmuis voorkomt gefaseerd te gebeuren, opdat er stukken met voldoende vegetatie blijven staan die als uitwijkplaats kunnen fungeren. Bijvoorbeeld door per maaibeurt 1/3 van de vegetatie niet te maaien</p> <p>Slib wordt niet in de leefgebieden van de waterspitsmuis geloosd.</p> <p>Op plaatsen waar de waterspitsmuis voorkomt worden geen bestrijdingsmiddelen gebruikt.</p>
Beschermde planten en bijzondere vegetaties	<p>Juridisch beschermde planten en niet-beschermde bijzondere vegetaties worden in beginsel niet in de periode van bloei en zaadzetting gemaaid of geschoond, d.w.z. niet in de rood gemarkeerde periode. Dergelijke groeiplaatsen met bijzondere soorten worden van tevoren gemarkeerd. Er worden in en rond deze groeiplaatsen geen onkruidbestrijdingsmiddelen gebruikt.</p> <p>Slib wordt niet op de groeiplaatsen van de bijzondere vegetaties geloosd.</p>

Indicatieve natuurkalender voor beheer en onderhoud van (hoofd)watergangen													
Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	
Soortengroep													
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig													
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:													
Broedende vogels													
Waterspitsmuis													
Vissen (tabel 2 of 3*)													
Beschermde planten en bijzondere vegetaties													
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig												
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')												
	activiteit bij voorkeur niet uitvoeren ('nee, tenzij')												
*	Mitigatieplan verplicht												

5.6

BESTENDIG MEDEGEBRUIK

Werkprotocol voor bestendig medegebruik	
Onderdelen handeling	<ul style="list-style-type: none"> - Kleinschalige evenementen in de open lucht - Opleveringsfeesten (wapperende vlaggen, betreden terrein etc.) - Excursies - Betreden (broed)terreinen <p>Bestendig medegebruik betreft activiteiten die niet regelmatig en niet op een standaardwijze worden uitgevoerd. De maatregelen die nodig zijn kunnen sterk afhangen van de aard van de activiteit en de locatie. Onderstaand overzicht geeft een algemene indicatie en toelichting. In dit protocol is alleen uitgegaan van activiteiten binnen de havenkommen, geconcentreerd op het land.</p>
Let vooral op soorten	Broedvogels, vleermuizen, groenknolorchis en bijzondere vegetaties
Relevantie andere protocollen	Geen
Noodzakelijk onderzoek	Voorafgaand aan de handelingen vergewist de initiatiefnemer zich ervan dat zich geen tabel-2 of -3 soorten, bijzondere vegetaties of broedende vogels in het terrein aanwezig zijn. Als dit wel het geval is worden passende maatregelen genomen (zie hieronder).
Broedende vogels	<p>Bij broedende vogels wordt een minimum afstand van 300 meter aangehouden, vlaggen en vaandels worden op korte afstand niet gebruikt, geluidsversterking wordt op korte afstand niet voor muziek gebruikt, voorkomen wordt dat publiek uitzwermt richting de broedende vogel(s).</p> <p>Excursies op terreinen met broedende vogels dienen te worden begeleid door een deskundige. Het betreden van broedkolonies tijdens het broedseizoen wordt voorkomen.</p>
Vleermuizen	<p>Als sprake is van een leefgebied van vleermuizen worden deze leefgebieden niet betreden of verstoord.</p> <p>Excursies op terreinen die bekend staan als leefgebied van vleermuizen dienen te worden begeleid door een deskundige.</p>
Beschermde planten en bijzondere vegetaties	<p>Bij groeiplaatsen van juridisch beschermde planten en/of bijzondere vegetaties wordt voorkomen dat de groeiplaatsen worden betreden, bijvoorbeeld door deze met een lint af te zetten.</p> <p>Excursies op terreinen met juridisch beschermde planten en/of bijzondere vegetaties dienen te worden begeleid door een deskundige.</p>

Indicatieve natuurkalender voor bestendig medegebruik

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soortengroep												
Geen tabel-2 en tabel-3 soorten aanwezig												
Tabel-2 en tabel-3 soorten en vogels wel aanwezig:												
Broedende vogels												
Vleermuizen												
Beschermde planten en bijzondere vegetaties												
	1 ^e voorkeur, geen nadere maatregelen nodig											
	2 ^e voorkeur, werkzaamheden mogen uitgevoerd met extra voorzorgsmaatregelen ('ja, mits')											
	activiteit niet uitvoeren											

BIJLAGE 1

(Potentieel) beschermde en Rode Lijst soorten op de haventerreinen van Groningen Seaports

In onderstaande tabellen zijn de voor GSP relevante soorten opgenomen. Per soort is aangegeven wat de status is in het de Flora- en faunawet en de Rode Lijst. Ook is in de laatste kolom opgenomen op welke wijze de soorten in de werkprotocollen zijn samengevat of benoemd.

Vaatplanten

Soort per soortgroep	Status in Flora- en faunawet	Vermelding in Rode Lijst	Vermelding in de protocollen als ...
Vaatplanten			
Orchideeën			
Rietorchis	2	-	Orchideeën
Brede orchis		x	
Vleeskleurige orchis		x	
Moeraswespenorchis		x	
Groenknolorchis	3 Bijlage IV HR	x	Groenknolorchis
Overige tabel 2 en 3 vaatplanten			
Parnassia	2	x	Vaatplanten/duinvegetaties
Bijzondere duinvegetaties			
Blauw walstro	-	x	Duinvegetaties
Duinrus		x	
Dwergviltkruid		x	
Dwergzegge		x	
Fraai duizendguldenkruid		x	
Geelhartje		x	
Kattendoorn		x	
Knobbies		x	
Moeraswolfsklauw		x	
Parnassia		x	
Rode ogentroost		x	
Rond wintergroen		x	
Sierlijk vetmuur		x	
Stroloem		x	
Zacht vetkruid		x	
Bijzondere kweldervegetaties			
Knopig doornzaad	-	x	Kweldervegetaties
Kwelderzegge		x	
Stijve ogentroost		x	
Zeealsem		x	
Zeevenkel		x	

Zeeveegbree		x	
Bijzondere bermvegetaties			
Kamgras	-	x	Bermvegetaties
Grasklokje	1	-	
Grote kaardenbol	1	-	
Bijzondere slootvegetaties			
Brede waterpest	-	x	Slootvegetaties
Muurplanten			
Algemene soorten			Muurplanten

Zoogdieren

Soort per soortgroep	Status in Flora- en faunawet	Vermelding in Rode Lijst	Vermelding in de protocollen als ...
Zoogdieren			
Vleermuizen			
Gewone dwergvleermuis	3 Bijlage IV HR	-	Vleermuizen
Laatvlieger			
Ruige dwergvleermuis			
Rosse vleermuis			
Meervleermuis			
Zeezoogdieren			
Gewone zeehond	3 Bijlage I AMvB	x	Zeezoogdieren
Grijze zeehond	2	x	
Overige tabel 2 en 3 zoogdiersoorten			
Waterspitsmuis	3 Bijlage I AMvB	x	Waterspitsmuis
Steenmarter	2	-	Steenmarter
Overige zoogdieren			
(Gewone) Bosspitsmuis	1	-	Alleen algemene voorzorgsmaatregelen
Bosmuis			
Aardmuis			
Dwergmuis			
Veldmuis			
Huisspitsmuis			
Egel			
Mol			
Konijn			
Haas			
Vos			
Bunzing			
Hermelijn			
Wezel			
Ree			

Broedvogels

Soort per soortgroep	Status in Flora- en faunawet	Vermelding in Rode Lijst	Vermelding in de protocollen als ...	
(Broed)vogels				
		Broedvogels Rode lijst 2004		
N2000-doelsoorten				
Bontbekplevier	Vogels (N2000 doelsoort)	KW		
Bruine kiekendief		-		
Kleine Mantelmeeuw				
Kluut		-		
Noordse Stern		-		
Slechtvalk	Vogels (N2000 doelsoort)-jaarrond beschermde nesten+			
Strandplevier	Vogels (N2000 doelsoort)	BE		
Visdief		KW		
Jaarrond beschermde nesten				
Buizerd	Vogels-jaarrond beschermde nesten	-	Jaarrond beschermde nesten	
Ransuil	Vogels-jaarrond beschermde nesten	KW		
Velduil	Vogels	KW		
Kerkuil	Vogels-jaarrond beschermde nesten	BE		
Roek	Vogels-jaarrond beschermde nesten	-		
Blauwe kiekendief	Vogels	GE		
Grauwe kiekendief	Vogels	EB		
Torenvalk	Vogels	-		
Sperwer	Vogels- jaarrond beschermde nesten			
Huismus	Vogels- jaarrond beschermde nesten			
Watergebonden vogels (ganzen, eenden, etc.)				
Bergeend	Vogels	-		
Kuifeend	Vogels	-		
Krooneend	Vogels	-		
Krakeend	Vogels	-		
Wilde eend	Vogels	-		
Slobeend	Vogels	KW		
Tafeleend	Vogels	-		
Pijlstaart	Vogels	BE		
Zomertaling	Vogels	KW		
Wintertaling	Vogels	KW		
Smient	Vogels	-		

Meerkoet	Vogels	-	
Waterhoen	Vogels	-	
Fuut	Vogels	-	
Aalscholver	Vogels	-	
Watersnip	Vogels	BE	
Grauwe Gans	Vogels	-	
Steltlopers, strandlopers en plevieren			
Krombekstrandloper	Vogels	-	
Steenloper	Vogels	-	
Paarse Strandloper	Vogels	-	
Bonte strandloper	Vogels	VN	
Kanoetstrandloper	Vogels	-	
Groenpootruiter	Vogels	-	
Zwarte ruiter	Vogels	-	
Kleine plevier	Vogels	-	
Zilverplevier	Vogels	-	
Kleine Plevier	Vogels	-	
Steltkluut	Vogels	GE	
Rosse grutto	Vogels	-	
Weidevogels			
Kievit	Vogels	-	
Scholekster	Vogels	-	
Tureluur	Vogels	GE	
Grutto	Vogels	x	
Wulp	Vogels	-	
Overige soorten (struweel, riet, moeras, zangvogels, erven, etc.)			
Merel	Vogels	-	
Zanglijster	Vogels	-	
Winterkoning	Vogels	-	
Fitis	Vogels	-	
Ekster	Vogels	-	
Zwarte kraai	Vogels	-	
Houtduif	Vogels	-	
Koolmees	Vogels	-	
Pimpelmees	Vogels	-	
Buidelmees	Vogels	-	
Grasmus	Vogels	-	
Zwartkop	Vogels	-	
Roodborst	Vogels	-	
Graspieper	Vogels	x	
Gele kwikstaart	Vogels	x	
Witte Kwikstaart	Vogels	-	
Veldleeuwerik	Vogels	x	

Oeverzwaluw	Vogels	-	
Oeverpiepers	Vogels	-	
Kneu	Vogels	GE	
Barmsijzen	Vogels	-	
Sneeuwgorzen	Vogels	-	
Roodborsttapuit	Vogels	-	
Baardman	Vogels	-	
Blauwborst	Vogels	-	
Rietgors	Vogels	-	
Rietzanger	Vogels	-	
Sprinkhaanzanger	Vogels	-	
Kleine karekiet	Vogels	-	
Grote karekiet	Vogels	BE	
Bosrietzanger	Vogels	-	
Tapuit	Vogels	BE	
Fazant	Vogels	-	
Patrijs	Vogels	KW	
Zilvermeeuw	Vogels	-	
Kokmeeuw	Vogels	-	
Lepelaar	Vogels	-	
Geoorde Fuut	Vogels	-	
Roerdomp	Vogels	BE	
Dodaars	Vogels	-	
Waterral	Vogels	-	
Porseleinhoen	Vogels	KW	

Amfibieën en reptielen

Soort per soortgroep	Status in Flora- en faunawet	Vermelding in Rode Lijst	Vermelding in de protocollen als ...
<i>Amfibieën en reptielen</i>			
Bastaardkikker	1	-	Alleen richtlijnen algemene voorzorgsmaatregelen
Gewone pad			
Bruine kikker			
Meerkikker			
Kleine watersalamander			
Rugstreeppad	3 Bijlage IV HR (potentieel)		Rugstreeppad

Vissen

Soort per soortgroep	Status in Flora- en faunawet	Vermelding in Rode Lijst	Vermelding in de protocollen als ...
Vissen			
Zeevissen			
Rivierprik	3 Bijlage I AMvB	x	Zeevissen
Zoetwatervissen			
Algemene soorten			Alleen algemene voorzorgsmaatregelen

Insecten en ongewervelden

Soort per soortgroep	Status in Flora- en faunawet	Vermelding in Rode Lijst	Vermelding in de protocollen als ...
Insecten en ongewervelden			Alleen algemene voorzorgsmaatregelen, koppelen aan vegetaties
Argusvlinder	-	Thans niet bedreigd	Duin, berm en sloot
Boomblauwtje			Duin en berm
Bruin zandoogje			Duin, berm en sloot
Dagpauwoog			Duin, berm en sloot
Groot koolwitje			Duin, berm en sloot
Heivlinder		Gevoelig	Duin
Hooibeestje		Thans niet bedreigd	Duin, berm en sloot
Icarusblauwtje			Duin, berm en sloot
Klein geaderd witje			Duin, berm en sloot
Klein koolwitje			Duin, berm en sloot
Kleine vos			Duin, berm en sloot
Kleine vuurvlinder			Duin, berm en sloot
Koninginnenpage			Niet gebonden
Oranje zandoogje			Berm en sloot
Zwartspretkoppje		Berm en sloot	

Flora- en faunaonderzoeken op de terreinen van GSP in de periode 2005 t/m 2011

Voor deze gedragscode is uitgegaan van relevante soorten voor de terreinen van GSP. Hiervoor is gebruik gemaakt van de soortinformatie uit diverse onderzoeken die hebben plaatsgevonden op de terreinen van de Eemshaven en Delfzijl. Ook is gekeken naar de potentiële soorten die zich de komende jaren zouden kunnen vestigen op de terreinen. In deze paragraaf is een overzicht opgenomen van de voor deze gedragscode gebruikte onderzoeken en aanvullende literatuur.

- Brief aan GSP over onderzoek voorkomen bontbekplevier en noordse stern op de havenschermdam. Buro Bakker, mei 2011
- Broedvogelonderzoek Eemshaven (westlob en zuidpolder). Bügel Hajema, mei 2011
- Quick scan Baggerdepot Hoge Meeden, ARCADIS, 2005
- Ecologisch onderzoek beschermde flora en fauna Emmapolder. Buro Bakker, oktober 2008
- Ecologische verantwoording ecostrook Eemshaven fase 2 en transplantatie groenknolorchissen. Buro Bakker, juli 2010
- Verkenning van de invloed van industriegeluid op het Natura 2000 gebied Waddenzee in verband met de inrichting van het bedrijventerrein Oosterhorn. Buro Bakker, januari 2011
- Monitoring orchideeën Eemshaven 2008. Buro Bakker, september 2009
- Monitoring orchideeën Eemshaven 2009. Buro Bakker, september 2009
- Monitoring orchideeën Eemshaven 2010. Buro Bakker, januari 2011
- Monitoring watervogels Dollard 2010. Buro Bakker, mei 2011
- Nader onderzoek naar de waterspitsmuis in de Emmapolder. Buro Bakker, januari 2010
- Projectplan bouwrijp maken terrein LNG-terminal en insteekhaven in de oostlob van de Eemshaven. Buro Bakker, september 2008
- Toetsing Flora- en faunawet aanleg van een weg in de Emmapolder, Buro Bakker, februari 2010
- Toetsing Flora- en faunawet voor werkzaamheden bij de oostelijke pier in Delfzijl. Buro Bakker, februari 2010
- Voortoets in verband met het herstel van de glooiing van de Handelskade Oost in de haven van Delfzijl. Buro Bakker, november 2008
- Werkprotocol ecostrook 2e fase. Buro Bakker, juli 2009
- Definitief rapport natuurwaarden Oosterhorn. Buro Bakker, januari 2011
- Eindrapport beschermde natuurwaarden Flora- en faunawet Eemshavengebied, een visie op bestaande natuur in een industriegebied. Buro Bakker 2005
- Nader onderzoek beschermde flora- en fauna industrieterreinen Oosterhorn en Farmsummerpoort. Buro Bakker, maart 2011
- Potentiebeoordeling tijdelijke natuur in de Eemshaven en de havens van Delfzijl. Buro Bakker adviesburo voor ecologie BV te Assen, in opdracht van Groningen Seaports. Buro Bakker (2011).

BIJLAGE 2

Knelpuntenmatrix

Niet alle handelingen in paragraaf 3.4 hebben enige invloed op de beschermde soorten in tabel 2.2. Onderstaande matrix geeft inzicht in de mogelijke relaties tussen beide. De rode vlekken vormen aandachtspunten bij de uitvoering van de genoemde werkzaamheden. De groene vlakken duiden er op dat er geen (duidelijke) relatie is tussen ingreep en te beschermen soort(en). In die gevallen kan veilig worden gewerkt.

Soortgroep/soort	Werkzaamheden ruimtelijke ontwikkeling											Werkzaamheden beheer en onderhoud											Bestendig medegebruik
	Voorbereiden uitgifte terreinen	Aanleg/dempen van watergangen	Kappen van bomen/struiken	Slopen/repenties aan gebouwen	Werkzaamheden aan kades en glooingen	Werkzaamheden gronddepots	Baggerwerkzaamheden	Bemaling	Aanleg gebouwen	Sanering (water)bodem	Spooraanleg	Beheer en onderhoud van gebouwen en terreinen	Beheer en onderhoud droge voorzieningen/infrastructuur	Beheer en onderhoud groenvoorzieningen	Beheer en onderhoud van dijken	Beheer en onderhoud leidingstroken	Beheer en onderhoud kades/glooingen	Beheer kleine watergangen	Beheer hoofdwatergangen	Beheer gronddepots			
Vaatplanten																							
Orchideeen																							
Groenknolorchis																							
Parnassia																							
Duinvegetaties																							
Kweldervegetaties																							
Bermvegetaties																							
Slootvegetaties																							
Muurplanten																							
Zoogdieren																							
Vleermuizen																							
Steenmarter																							
Waterspitsmuis																							
Zeezoogdieren																							
Algemene soorten																							
Amfibieën en reptielen																							
Algemene amfibieën																							
Rugstreeppad																							
Vissen																							
Zeevissen																							
Zoetwatervissen																							
Insecten en ongewervelden																							
Vlinders																							
Vogels																							
Broedvogels																							
Overwinterende vogels																							
Trekvogels																							
Weidevogels																							

BIJLAGE 3

Jaarrond beschermde nesten

Ten aanzien van vogels dient gedurende de werkzaamheden rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Het broedseizoen is in de Flora- en faunawet niet als een standaardperiode vastgelegd. Van belang is of een broedgeval aan de orde is, ongeacht de periode. Nesten en de directe omgeving die door vogels het gehele jaar als vaste rust- en verblijfplaats worden gebruikt, zijn jaarrond beschermd.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Dergelijke nesten voor eenmalig gebruik zijn slechts beschermd gedurende de periode dat deze nesten in gebruik zijn. Als wordt gewerkt buiten het broedseizoen of maatregelen worden getroffen die moeten voorkomen dat vogels zich gedurende het broedseizoen op de bouwplaats vestigen, is voor deze soorten geen ontheffing nodig.

Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert jaar in jaar uit terug naar hetzelfde nest. Op de volgende categorieën nesten zijn de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet ook buiten het broedseizoen van toepassing:

1. nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: de steenuil);
2. nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeelden: roek, gierzwaluw en huismus);
3. nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk seizoen op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeelden: ooievaar, kerkuil en slechtvalk);
4. nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn (zelf) een nest te bouwen (voorbeelden: boomvalk, buizerd en ransuil).

Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen als de broedplaats verloren is gegaan (voorbeelden: oeverzwaluw, kokmeeuw) zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. In de lijst hieronder is deze groep aangeduid als 'categorie 5'.

De bescherming betreft niet alleen de nestplaatsen zelf, maar ook de functionaliteit ervan. Leefgebied en foerageergebied dat noodzakelijk is voor de functionaliteit van de nestplaats is daardoor ook beschermd. De bescherming geldt niet als kan worden aangetoond dat het nest al gedurende een aantal jaren niet meer in gebruik is.

De hiernavolgende lijst is bedoeld als een indicatieve lijst. Deze kan worden gebruikt als hulpmiddel bij het bepalen of een ontheffing nodig is of dat maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels te behouden. De functionaliteit kan bijvoorbeeld worden gewaarborgd door het

nemen van mitigerende maatregelen. Als een jaarrond beschermd nest is aangetroffen en deze door een ingreep zal verdwijnen is minimaal een omgevingscheck nodig. Deze houdt in dat door een deskundige moet worden vastgesteld of er voldoende gelegenheid voor de betreffende soort is om zelfstandig in de omgeving een vervangend nest te vinden of te bouwen. Indien dit niet voorhanden is, dan dient, voor zover mogelijk, alternatieve nestgelegenheid te worden aangeboden. Indien dat niet mogelijk is, dient ontheffing te worden aangevraagd. Het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker van de gedragscode om gemotiveerd en gedocumenteerd te bepalen onder welke categorieën een voorkomende vogelsoort valt. De soorten die over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen, vallen in onderstaande lijst onder categorie 5.

Soort	Categorie	Bescherming van nestplaatsen
Steenuil	1	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Huisemus	2	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Roek	2	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Gierzwaluw	2	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Grote gele kwikstaart	3	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Kerkuil	3	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Oehoe	3	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Ooievaar	3	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Slechtvalk	3	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Boomvalk	4	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Buizerd	4	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Havik	4	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Ransuil	4	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Sperwer	4	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Wespendief	4	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Zwarte wouw	4	Jaarrond beschermd, compensatie verplicht
Blauwe reiger	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Boerenzwaluw	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Bonte vliegenvanger	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Boomklever	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Boomkruiper	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Bosuil	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Brilduiker	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Draaihals	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Eidereend	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Ekster	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Gekraagde roodstaart	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Glanskop	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Grauwe vliegenvanger	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Groene specht	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Grote bonte specht	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Hop	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Huiszwaluw	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht

Ijsvogel	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Kleine bonte specht	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Kleine vliegenvanger	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Koolmees	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Kortsnavelboomkruiper	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Oeverwaluw	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Pimpelmees	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Raaf	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Ruigpootuil	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Spreeuw	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Tapuit	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Torenvalk	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Zeearend	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Zwarte kraai	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Zwarte mees	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Zwarte roodstaart	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht
Zwarte specht	5	Omgevingscheck alternatieve nestgelegenheid verplicht

BIJLAGE 4

Factsheets beschermde soorten

Factsheet groenknolorchis	
Soorten (Nederlandse naam/ wetenschappelijke naam)	Groenknolorchis (<i>Liparis loeselii</i>)
Beschermingsstatus	Tabel 3 Flora- en faunawet Bijlage IV HR Rode Lijst bedreigd.
Biologie van de soort	De plant wordt ongeveer 7 tot 25 cm groot, en betreft een overblijvende soort. De stengelvoet is verdikt tot een groene, bovengrondse stengelknol, die omhuld wordt door de voet van de bladeren en een paar vliezige scheden. De 2 grondstandige bladeren zijn glanzig lichtgroen en langwerpig. De bloemtros bevat meestal 4 tot 8, maar soms 1 tot 10 geelgroene vrij onopvallende bloemen.
Biotoopvoorkeur	Zonnige, soms licht beschaduwde, iets open plaatsen op vrij natte, voedselarme, zwak zure tot kalkhoudende grond. In duinvalleien, in trilvenen, in kalkgroeven, in zand- en grindgroeven, in veenmosrietland, in de oeverzones van rietland, in heidemoerassen en in beekdal-blauwgrasland.
Gevoelige perioden	Mei t/m juli
Gevoeligheid voor milieuthema's	Ontginningen, verzuring (wegvallen kalkrijke kwel), verdroging, eutrofiëring, staken van geschikt beheer (maaien/afvoeren na zaadzetting).
Gevoeligheid voor activiteiten	Uitgifte terreinen, voorbereidende onderzoeken, bouwrijp maken, aanleg gebouwen en installaties, aanleg nieuwe havenkommen, aanleg van watergangen, kappen van bomen, werkzaamheden m.b.t. gronddepots, bemaling, spoorwerkzaamheden, beheer en onderhoud aan terreinen, droge infrastructuur, gronddepots, dijken; medegebruik
Mitigerende maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zowel lage zomer- als winterpeilen vermijden. ▪ Groeiplaatsen markeren en zoveel als mogelijk ontzien. ▪ Maaien na de zaadzetting ▪ Indien wordt gemaaid dit in het najaar laten plaatsvinden, natuurvriendelijk maaien (geen klepelmaaier gebruiken), maaisel meteen opruimen en afvoeren. ▪ Vermijden van bagger op de groeiplaats. ▪ Geen bestrijdingsmiddelen gebruiken en vervuiling van het water voorkomen.
Extra maatregelen mogelijk	Creëren van een soort hooilandbeheer; waarbij verschraling binnen een bepaalde mate blijft. Behoud van stadiarische laagvenen

Factsheet overige orchideeën	
Soorten (Nederlandse naam/ wetenschappelijke naam)	Rietorchis (<i>Dactylorhiza majalis</i> subsp. <i>Praetermissa</i>) Brede orchis (<i>Dactylorhiza majalis</i> subsp. <i>Majalis</i>) Vleeskleurige orchis (<i>Dactylorhiza incarnata</i>) Moeraswespenorchis (<i>Epipactis palustris</i>)
Beschermingsstatus	Tabel 2 Flora- en faunawet Moeraswespenorchis en vleeskleurige orchis: Rode Lijst kwetsbaar.
Biologie van de soort	<p>Brede orchis: De plant wordt ongeveer 15 tot 30 cm groot, en betreft een overblijvende soort. Stengels: De stengel is naar boven toe hol. Het is een min of meer gedrongen plant, die later wat langer wordt. De 4 tot 8 donkergroene bladeren staan schuin af. De bovenste bladeren zijn smaller en hebben meestal onregelmatige gevulde (zelden ringvormige) donkere vlekken. De aar is kegelvormig. De bloemen zijn paars- rood, soms roze of zelden wit met donkere vlekken.</p> <p>Moeraswespenorchis: De soort bereikt een hoogte van ongeveer 20 tot 65 cm, en betreft een overblijvende soort. De Moeraswespenorchis groeit vaak in groepjes. De 4 tot 8 grijsgroene bladeren zijn langwerpige-eirond, hebben vaak een wat golvende rand. De bloemtros bevat vrij weinig overhangende bloemen. De buitenste 3 bloembladen zijn bruinig en 1 tot 1,2 cm lang. De binnenste 2 bloembladen zijn wit en korter.</p> <p>Vleeskleurige orchis: De plant bereikt een hoogte van ongeveer 15 tot 60, soms tot 120 cm, en betreft een overblijvende soort. De tamelijk lichtgroene bladeren staan bijna rechtop. Ze zijn lancetvormig en vertonen vrijwel nooit vlekken. Opmerkelijk is dat de bloemen hetzij lichtroze of vleeskleurig, hetzij vrij donkerpaars zijn. De 0,6 tot 0,9 cm lange bloemlip en geven de bloem een opvallend smal uiterlijk.</p> <p>Rietorchis: De plant bereikt een hoogte van ongeveer 20 tot 60 cm, en betreft een overblijvende soort. De tamelijk lichtgroene bladeren staan schuin omhoog. Ze zijn langwerpige en 4 tot 5 keer zo lang als breed. De bladeren zijn ongevekt, soms zijn in de onderste helft ringvormige en hogerop kleinere, gevulde vlekken aanwezig.</p> <p>De bloemen zijn roze tot paarsrood. De 0,9 tot 1,4 cm lange bloemlip staat vlak uitgespreid, is breder dan lang, heeft 3 lobben met meestal een kleine middenlob.</p>

Biotoopvoorkeur	<p>Brede orchis: Zonnige plaatsen op vochtige tot natte, voedselarme tot matig voedselrijke, niet of slechts licht bemeste, zwak zure tot vaak kalkhoudende, humusrijke grond. Ook in zwak brak milieu. In moerassig grasland, in blauwgrasland, in bermen, in grazige duinvalleien, in trilvenen, aan kwelsloten, in bronmoerassen, langs greppels, op buitendijkse waarden, op zandplaten, in afgravingen, op opgespoten terreinen.</p> <p>Moeraswespenorchis: Zonnige plaatsen op vochtige tot natte, matig voedselarme, weinig of niet bemeste, kalkhoudende, iets humushoudende grond. In duinvalleien, in duinheide, in binnendingrasland, in beekdal-blauwgrasland, in schraal grasland, in bermen, op voormalige zandplaten in afgedamde zeearmen, in leem- en kleiputten, op opgespoten zandvlakten, in afgravingen, in moerasjes in de kwelzone van kanalen, langs kraggen, in trilvenen, in rietland, langs vennen en in heide op plekken waar vroeger kalkrijk materiaal is aangebracht.</p>
Biotoopvoorkeur (vervolg)	<p>Rietorchis: Zonnige, zelden licht beschaduwde plaatsen op vochtige tot natte, matig voedselrijke, zwak zure tot kalkhoudende grond. In moerassig grasland, in boezemhooiland, in beekdalhooiland, in (spoor)bermen, in duinvalleien, in trilvenen, in rietland, in brakwaterveen, op buitendijkse waarden, op zandplaten, in afgravingen, in kleiputten, op opgespoten terreinen en langs kwelsloten.</p> <p>Vleeskleurige orchis: Zonnige, soms licht beschaduwde plaatsen op vochtige tot natte, voedselarme, zwak zure tot kalkhoudende grond (zand, leem, zavel en laagveen). Jonge duinvalleien, beekdal-blauwgrasland, ontziltend grasland op kleihoudend zand, trilvenen, moerassen, brakwatervenen, drooggevallen zandplaten in afgedamde zeearmen, opgespoten zandvlakten, op overgangen van kraggen naar vaster vaak enigszins kleihoudend veen, kleiafgravingen.</p>
Gevoelige perioden	<p>Brede orchis: mei t/m juli Vleeskleurige orchis en rietorchis: mei t/m juli Moeraswespenorchis: juni t/m augustus.</p>
Gevoeligheid voor 'ver-thema's'	<p>Brede orchis: Intensieve bemesting, ontwatering, te ver doorgevoerde verschraling.</p> <p>Moeraswespenorchis: Ontwatering, verzuring, ontkalking, vermesting.</p> <p>Rietorchis: Aanhoudende verzuring, verdroging.</p> <p>Vleeskleurige orchis: Zomerse uitdroging, verruiging (te hoge en dichte vegetatie), wegvallen van de basenrijkdom.</p>
Gevoeligheid voor activiteiten	<p>Uitgifte terreinen, voorbereidende onderzoeken, bouwrijp maken, aanleg gebouwen en installaties, aanleg nieuwe havenkommen, aanleg en dempen van watergangen, kappen van bomen, werkzaamheden m.b.t. gronddepots, bemaling, spoorwerkzaamheden; beheer en onderhoud aan terreinen, droge infrastructuur, gronddepots, dijken; medegebruik</p>

Mitigerende maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lage waterpeilen vermijden. Vanaf half mei moet de groeiplaats wel droog staan. ▪ Groeiplaatsen markeren en zoveel als mogelijk ontzien. ▪ Geen bestrijdingsmiddelen gebruiken en vervuiling van het water voorkomen. ▪ Indien wordt gemaaid dit in het najaar laten plaatsvinden, natuurvriendelijk maaien (geen klepelmaaier gebruiken), maaisel meteen opruimen en afvoeren. ▪ Vermijden dat bagger op de groeiplaats komt.
Extra maatregelen	<p>Brede orchis: Maaisel meteen opruimen. Geen bagger op de kant laten liggen. Verdroging voorkomen. Creëren van een soort hooilandbeheer; waarbij verschraling binnen een bepaalde mate blijft.</p> <p>Moeraswespenorchis: Verschralen, creëren van pionierssituaties op kalkrijke, vochtige plekken.</p> <p>Vleeskleurige orchis: Maaisel en bagger afvoeren, instandhouden en herstel van het hooilandbeheer, herstel van pionierssituaties met daarin Knopbies en Kruipwilg (behoud van open lage vegetatie).</p> <p>Rietorchis: Maaisel meteen opruimen. Beperkt bagger op de kant laten liggen. Verdroging voorkomen. Creëren van een soort hooilandbeheer; waarbij verschraling binnen een bepaalde mate blijft.</p>

Factsheet vleermuizen	
Soorten (Nederlandse naam/ wetenschappelijke naam)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gewone dwergvleermuis ▪ Laatvlieger ▪ Ruige dwergvleermuis ▪ Rosse vleermuis ▪ Meervleermuis
Beschermingsstatus	Tabel 3 Flora- en faunawet Bijlage IV HR
Biologie van de soort	<p>Vleermuizen hebben door het jaar heen verschillende verblijfplaatsen in gebouwen en/of bomen, afhankelijk van de soort. Ze kennen een kraamperiode, een baltsperiode en een winterrust.</p> <p>Vleermuizen gebruiken kenmerken in het landschap ter oriëntatie voor hun vliegroutes, dit zijn geleidende structuren als bomenrijen, groenstructuren en watergangen. Jachtgebieden beslaan zowel open gebieden, als (randen van) groenstructuren en open water.</p>
Biotoopvoorkeur	<p>Biotoopvoorkeuren zijn verschillend per soort.</p> <p>Gewone dwergvleermuis: verblijfplaatsen in gebouwen, jagen in gesloten tot half open landschap, in groene bebouwde omgeving, langs kanalen, vaarten, in tuinen en parken met vijvers, in lanen, tussen boomkruinen, boven open plekken in bos, langs bosrand, straatlantaarns, lanen, bomenrijen, singels, houtwallen.</p> <p>Laatvlieger: verblijfplaatsen in gebouwen. Jagen boven open tot halfgesloten landschap, vooral in beschutting van opgaande elementen zoals bosranden, heggen en lanen.</p> <p>Ruige dwergvleermuis. Verblijfplaatsen in bomen. Jagen in vooral half open bosrijk landschap.</p> <p>Rosse vleermuis: verblijfplaatsen in bomen. Jagen meestal in open terrein, boven water en moerassige gebieden, ook bij straatverlichting.</p> <p>Meervleermuis: kolonies in gebouwen. Jaagt in lange trajecten vlak boven groot open water en langs oevers van plassen, meren, kanalen, rivieren en vaarten.</p>
Gevoelige perioden	<p>Kraamverblijfplaatsen: mei-juli</p> <p>Zomerverblijfplaatsen: globale periode maart-augustus</p> <p>Paarverblijfplaatsen: augustus-september</p> <p>Winterverblijfplaatsen: november-februari</p> <p>Vliegroutes en Jachtgebied: gedurende actieve periode voorjaar-najaar,</p>
Gevoeligheid voor 'ver-thema's'	<p>Gevoelig voor vernietiging en verstoring van verblijfplaatsen, jachtgebied en vliegroutes. Bij gebouwen ook gevoelig voor zaken als restauratie en (na-)isolatie.</p> <p>Gevoelig voor verstoring tijdens winterslaap.</p> <p>Gevoelig voor vervuiling (bestrijdingsmiddelen, houtconservatiemiddelen).</p> <p>Gevoelig voor verlichting.</p>

Gevoeligheid voor activiteiten	Slopen en aanpassen van gebouwen, kappen van bomen; beheer en onderhoud van gebouwen, groenvoorzieningen; medegebruik (van gebouwen)
Mitigerende maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Werkzaamheden aan gebouwen met verblijfplaatsen van vleermuizen laten plaatsvinden buiten gevoelige periodes en zodanig dat de verblijfplaatsen in stand blijven. ▪ Voor vleermuizen is bij mogelijke aantasting altijd een mitigatieplan op maat nodig. In dit plan worden maatregelen opgenomen zoals: behoud van bestaande verblijfplaatsen, vliegroutes en jachtgebied, aanbieden van nieuwe verblijfplaatsen, aanleg van nieuwe vliegroutes. ▪ Geen bestrijdingsmiddelen gebruiken en vervuiling voorkomen. ▪ Voorkomen van verstoring door verlichting.

Factsheet waterspitsmuis	
Soort (Nederlandse naam/ wetenschappelijke naam)	Waterspitsmuis (<i>Neomys fodiens</i>)
Beschermingsstatus	Tabel 3 Flora- en faunawet Rode Lijst kwetsbaar
Biologie van de soort	De bovenzijde is donkerbruin tot zwart. De onderzijde varieert van grijs-wit tot donkerbruinzwart. Naast de grootte zijn de meestal tweekleurige staart, en franje bij met name de achterpoten en zwemvliezen, kenmerkend voor de soort. Jaarlijks worden er vanaf mei 2 tot 3 nesten geboren met 5 tot 9 jongen. De Waterspitsmuis houdt geen winterslaap.
Biotoopvoorkeur	In schoon, matig voedselrijk, langzaam stromend of stilstaand, zoet tot brak water. Langs steile en glooiende, begroeide oevers van beken, waterlopen, wijken, moerassen en meren. De waterspitsmuis leeft in de oever. Ze hebben een ondiep gangenstelsel en verblijfplaatsen in holtes tussen stenen en wortels van bomen. Daarnaast halen ze hun voedsel uit het water. De soort maakt tijdens verplaatsingen gebruik van de oevers.
Gevoelige perioden	Het zijn dag en nacht actieve dieren. Waterspitsmuizen paren van april tot oktober.
Gevoeligheid voor 'ver-thema's'	Waterspitsmuizen passen zich eenvoudig aan veranderingen in de directe omgeving. Gevoelig voor versnippering (water breder dan 15 meter verhindert dispersie), verstoring door licht, verslechtering waterkwaliteit, habitatvernietiging en aantasting voedselaanbod
Gevoeligheid voor activiteiten	Uitgifte terreinen, voorbereidende onderzoeken, bouwrijp maken, aanleg gebouwen en installaties, aanleg nieuwe havenkommen, aanleg en dempen van watergangen, werkzaamheden m.b.t. gronddepots, bemaling, aanleg nieuwe sporen; beheer en onderhoud aan terreinen, watergangen; medegebruik
Mitigerende maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tijdens de voortplantingsperiode (april-oktober) dienen er geen werkzaamheden uitgevoerd te worden. ▪ Maaien dient gefaseerd te gebeuren, zodat er stukken met voldoende vegetatie blijven staan die als uitwijkplaats kunnen fungeren. Bijvoorbeeld door per maaibeurt 1/3 van de vegetatie niet te maaien ▪ Leefgebied zoveel mogelijk ontzien, met name in de voortplantingsperiode en geen bestrijdingsmiddelen gebruiken.
Extra maatregelen mogelijk	Aanleggen natuurvriendelijke oevers

Factsheet gewone en grijze zeehond	
Soorten (Nederlandse naam/ wetenschappelijke naam)	Gewone zeehond (<i>Phoca vitulina</i> ssp. <i>Vitulina</i>) Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i> ssp. <i>Grypus</i>)
Beschermingsstatus	Gewone zeehond: Flora- en faunawet tabel 3, bijlage 1 AmvB, Rode Lijst kwetsbaar Grijze zeehond: Flora- en faunawet tabel 2 Rode Lijst gevoelig,
Biologie van de soort	<p>Gewone zeehond: Relatief kleine soort. Mannetjes 150 tot 200 cm lang en tot 120 kg, vrouwtjes nauwelijks kleiner en lichter zijn. De gewone zeehond is variabel van kleur, van lichtgrijs tot donkergrijs met een donkere vlekken-tekening. In het water is de natte pels donkerder van kleur. In tegenstelling tot de grijze zeehond heeft de gewone zeehond een ronde kop met een korte snuit en V-vormige neusgaten. De dieren rusten bij eb meestal op zandplaten, die bij vloed onder water lopen. Hoewel de gewone zeehond in groepen op de ligplaatsen wordt gezien, is de soort – in tegenstelling tot de grijze zeehond – niet sociaal georganiseerd. Gewone zeehonden blijven doorgaans dicht bij de kust dan de grijze zeehonden. Desondanks trekken ze soms meer dan 100 km de zee op om te foerageren. Een enkele keer worden ze aangetroffen in riviermondingen en binnenwateren.</p> <p>Grijze zeehond: Forse soort met een grote, platte kop en een relatief lange snuit. Mannetjes tot 2,5 meter lang 350 kilo. Mannetjes donker met soms lichtere vlekken, maar lijkt zwart als hij nat is. Vrouwtjes lichter met donkere vlekken, hebben een kortere snuit, maximaal 2,3 meter lang en tot 200 kilo. Jongen hebben nog geen typische 'hondenkop' en lijken hierdoor op de gewone zeehond; ze zijn te onderscheiden aan de parallelle neusgaten, waar die van de gewone zeehond V-vormig zijn. Als voortplantingsgebied gebruikt de soort rotskusten, grotten en kiezelstranden, of zandbanken die bij hoog water droog blijven. Grijze zeehonden hebben een grote actieradius: ze maken tochten van tientallen tot honderden kilometers naar foerageergebieden en tussen rustgebieden. Ze zoeken hun voedsel vaak dicht bij de zeebodem en kunnen daarbij dieper dan 100 meter duiken</p>
Biotoop en verspreiding	<p>Gewone zeehond: De dieren in Nederland maken deel uit van de zogenaamde Waddenzeepopulatie die zich bevindt tussen Esbjerg (Denemarken) en Den Helder. In 2005 werd de populatie in het Waddengebied geschat op 5000 dieren.</p> <p>Grijze zeehond: Sinds de jaren tachtig zijn steeds grotere aantallen in de Waddenzee waargenomen. In 2005 bedroeg de Nederlandse Waddenpopulatie ruim 1.500 dieren. Ze verblijven vooral op hoge zandplaten in het westen van de Waddenzee, zoals op de Richel (ten oosten van Vlieland), de Engelse Hoek (ten westen van Terschelling) en op de Razende Bol (ten zuiden van Texel). Het Eemsestuarium is geen regulier leefgebied van de grijze zeehond; deze komt er slechts incidenteel voor.</p>
Gevoelige perioden	<p>Gewone zeehond: Ruiperiode: eind juni t/m augustus, paartijd: juli-augustus, werpperiode: mei-juli</p> <p>Grijze zeehond: Ruiperiode: december-maart, voortplantingsperiode: september-december</p>

Gevoeligheid voor 'ver-thema's'	Beide soorten zijn zeer gevoelig voor oppervlakteverlies, verstoring door geluid, licht, trilling, optische verstoring, veranderen van de soortensamenstelling en verontreiniging. Beide soorten zijn gevoelig voor vermesting en verzoeting, veranderingen in overstromingsfrequentie en populatiedynamica .
Gevoeligheid voor activiteiten	Heiwerkzaamheden, bijvoorbeeld bij de aanleg van nieuwe havenkommen en/of het grootschalig herstel van kademuren.
Mitigerende maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vervuiling voorkomen ▪ Voorkomen van verstoring in gevoelige periodes ▪ Aanwijzen van rustgebieden waar beperkingen gelden voor visserij en bodemberoering

Factsheet rugstreeppad	
Soort (Nederlandse naam/ wetenschappelijke naam)	Rugstreeppad (<i>Bufo calamita</i>)
Beschermingsstatus	Tabel 3 Flora en faunawet Bijlage IV HR
Biologie van de soort	De Rugstreeppad is gemakkelijk herkenbaar aan de dunne gele streep op de rug. Lengte: maximaal 7 cm. Hij zoekt altijd een plek op in het water, waar hij op de bodem kan zitten terwijl zijn kwaakblaas net boven het wateroppervlak uitkomt. Op dergelijke plaatsen worden ook de eieren afgezet. Het kan voorkomen dat er weer eisnoeren in het water liggen terwijl de dikkopjes van vroege legsels al veranderd zijn in kleine padjes.
Biotoopvoorkeur	De rugstreeppad leeft vooral in open, hoog dynamische terreinen, bij voorkeur op droge en losgrondige bodems die snel opwarmen. Leefgebieden: duin- en heidegebieden, uiterwaarden en geaccidenteerde, door mensen beïnvloede terreinen zoals oude klei afgravingen, verlaten zandgroeven, met zand opgespoten terreinen in haven- en industriegebieden en afgeplagde terreinen. Ook in zijn voortplantingswater heeft de rugstreeppad het liefste zo min mogelijk begroeiing. Kale oevers en ondiep water zijn de belangrijkste kenmerken voor een geschikt voortplantingswater. Vooral tijdelijke wateren voldoen aan die eisen: vochtige duinvalleien, ondergelopen weilanden en laagtes in heideterreinen. In de Hollandse polders lijkt de soort vooral een voorkeur te hebben voor kleinere sloten met dichte onderwater-vegetaties.
Gevoelige perioden	Vanaf half april trekt hij vanuit zijn overwinteringslocatie naar het voortplantingswater. Tot in juli/augustus kan opeens weer een opleving in voortplantingsactiviteit plaatsvinden. Pas tijdens het invallen van de schemering komt hij tevoorschijn om op open plekken te gaan jagen. De winterrust is van november t/m maart.
Gevoeligheid voor 'ver-thema's'	Verdroging, verruiging en met name versnippering van het leefgebied
Gevoeligheid voor activiteiten	Uitgifte terreinen, voorbereidende onderzoeken, bouwrijp maken, aanleg gebouwen en installaties, aanleg nieuwe havenkommen, aanleg en dempen van watergangen, kappen van bomen, werkzaamheden m.b.t. gronddepots, spoorwerkzaamheden; beheer en onderhoud van terreinen

Mitigerende maatregelen	<ul style="list-style-type: none">▪ Maaien vanaf half augustus tot november, wanneer de dieren nog niet in winterslaap zijn. Werkzaamheden ruimtelijk faseren, zodat overgebleven individuen zoveel mogelijk kunnen ontsnappen.▪ Werkzaamheden aan watergangen afstemmen op levensloop van de Rugstreeppad: buiten voortplantingsseizoen (dit is vanaf augustus tot april). Werkzaamheden ruimtelijk faseren zodat overgebleven individuen zoveel mogelijk kunnen ontsnappen. Behoud van pionierssituaties. Tijdens bouwactiviteiten rekening houden met mogelijk aanwezige padden.▪ Lage winterpeilen vermijden.▪ Geen bestrijdingsmiddelen gebruiken en vervuiling van het water voorkomen.
--------------------------------	--

Factsheet steenmarter	
Soort (Nederlandse naam/ wetenschappelijke naam)	Steenmarter
Beschermingsstatus	Tabel 2 Flora – en faunawet
Biologie van de soort	De steenmarter is een nachtdier dat van zonsondergang tot zonsopgang actief is. Zowel mannetje als vrouwtje hebben een territorium en leven solitair. De grootte hangt af van de kwaliteit van het leefgebied (in NL tussen de 80 en 700 hectare). In het leefgebied bevinden zich meerdere schuilplaatsen, in boomholtes, takkenhopen, dichte struwelen, zolders of kruipruimtes, spouwmuren en ruimtes onder dakbedekkingen.
Biotoopvoorkeur	De steenmarter dankt zijn naam aanzijn voorkeur voor steenachtige biotopen en schuilplaatsen, zoals steengroeven, rotsige hellingen en gebouwen. Hij komt voor in parklandschap, maar ook in volkomen bosloze gebieden. Hij is vooral te vinden in de nabijheid van dorpen en boerderijen en tegenwoordig zelfs in grote steden. Voorkeur voor gebieden met kleinschalige landbouw, oude schuren, heggen en houtbosjes. De aanwezigheid van groenstroken, heggen, bosjes, greppels en bermen is van belang voor zijn voedsel.
Gevoelige perioden	Winterrust: december-februari Kraamperiode: maart/april-juli Paartijd: juni-augustus
Gevoeligheid voor 'ver-thema's'	Gevoeligheid als verkeersslachtoffer. Gevoelig voor vernietiging en verstoring van verblijfplaatsen
Gevoeligheid voor activiteiten	Slopen en aanpassen van gebouwen; beheer en onderhoud van gebouwen; medegebruik
Mitigerende maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ontzien van verblijfplaatsen tijdens de gevoelige perioden ▪ Bij het aantasten van verblijfplaatsen kan een mitigatieplan aan de orde zijn ▪ Verkeerssnelheden aanpassen ▪ Geen bestrijdingsmiddelen gebruiken en vervuiling voorkomen.

Factsheet kleine modderkruiper	
Soort (Nederlandse naam/ wetenschappelijke naam)	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
Beschermingsstatus	Tabel 2 Flora- en faunawet Habitatrichtlijn bijlage II
Biologie van de soort	De kleine modderkruiper heeft een langgerekt, slank en enigszins zijdelings afgeplat lichaam met een lengte van 8 tot maximaal 13 cm. Het visje is grijsbruin met op de flanken contrastrijke donkere vlekken in een regelmatig patroon. De kleine modderkruiper is een zeer beweeglijk visje. Ter verdediging heeft hij een kleine, uitklapbare stekel onder zijn oog. Aan zijn bek zitten zes korte tastdraden die hij gebruikt om 's nachts op de bodem naar voedsel te zoeken. De vis leeft solitair, maar kan wel in grote aantallen betrekkelijk dicht bij elkaar voorkomen.
Biotoopvoorkeur	De kleine modderkruiper komt voor in stilstaand en langzaam stromend water in (polder)sloten, greppels, beken, kanalen en oeverzones van meren en plassen. De soort is niet zo kieskeurig wat betreft de kwaliteit van het water. In brak water komt hij niet voor. Hij is in staat om in zuurstofarme condities te overleven door gebruik te maken van darmademhaling. De vis prefereert een zandige bodem, komt ook voor in wateren met een dikke sliblaag. In de bodem zoekt hij naar kleine diertjes als kreeftjes en insectenlarven of naar organische resten. Het afzetten van de eieren gebeurt bij voorkeur op kale, zandige bodem. Vooral jonge dieren hebben de voorkeur voor (smallere sloten met) ondiepe oeverzones. Die plekken warmen sneller op, bieden voldoende voedsel en er zijn daar minder vijanden (o.a. roofvissen).
Gevoelige perioden	De vis is met name 's nachts actief. Overdag is hij minder actief en schuilt op de waterbodem tussen de vegetatie of in de modder. De paaitijd loopt van maart t/m augustus. In de periode van november t/m februari is de vis niet actief en clusterd dan samen tussen de vegetatie of in de diepere delen van het water om te overwinteren. De minst kwetsbare periode van de soort is van augustus t/m november, dit is na de voortplanting en vóór de overwintering.
Gevoeligheid voor 'ver-thema's'	De soort is gevoelig voor: <ul style="list-style-type: none"> ▪ verontreinigingen van wateren (bijv. door vermessing); ▪ verdwijnen van onderwaterplanten door grootschalig mechanisch uitgevoerd onderhoud in watergangen; ▪ sterfte door mechanisch schonen van waterbodems; ▪ vernietiging leefgebied door ruimen of dempen van beken.
Gevoeligheid voor activiteiten	De soort is gevoelig voor de volgende activiteiten: schonen van watergangen, baggeren, uitvoeren van werkzaamheden aan oevers, dempen van watergangen, verlaging van het waterpeil, tijdelijk droogleggen van watergangen, verandering van de waterkwaliteit door werkzaamheden (verzilting), aanleg van een dam in bestaande waterkeringen en aanleg van gemalen in waterkrachtcentrales.

<p>Mitigerende maatregelen</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Geen baggerwerkzaamheden uitvoeren tijdens de voortplantingsperiode (maart t/m augustus). Idem: dempen van sloten niet tijdens de voortplantingsperiode. Schonen van slootkanten is wel toegestaan; ▪ Op plekken waar overwinterd wordt moet buiten de kwetsbare periode van overwintering worden gebaggerd (november t/m februari). In deze periode ook geen demping uitvoeren; ▪ Baggeren in de periode dat de watertemperatuur erg laag is, maar boven nul, is mogelijk wanneer goed in beeld is gebracht waar de kleine modderkruipers zich op dat moment in groepen bevinden. Deze plekken moeten dan worden ontzien. ▪ Baggerwerkzaamheden gefaseerd uitvoeren in ruimte en tijd; ▪ Leg de fasering in ruimte en tijd vast in een werkplan, waarbij rekening wordt gehouden met de plekken waar (kern)populaties van de kleine modderkruiper aanwezig zijn; ▪ Dempnen en baggeren uitvoeren in de richting van open water, zodat vissen kunnen ontsnappen; ▪ De apparatuur waarmee werkzaamheden uitgevoerd worden moet zodanig gekozen worden dat het aantal slachtoffers zo beperkt mogelijk is; ▪ Opstellen ecologisch werkprotocol, waarin alle t.b.v. kleine modderkruiper te nemen maatregelen worden vastgelegd.
---------------------------------------	---

Factsheet bijzondere vegetaties	
Soorten (Nederlandse naam/ wetenschappelijke naam)	<p>Duinvegetaties: Blauw walstro, duinrus, dwergviltkruid, dwergzegge, fraai duizendguldenkruid</p> <p>Geelhartje, kattendoorn, knopbies, moeraswolfsklauw, rode ogentroost, rond wintergroen, sierlijk vetmuur, strobloem, zacht vetkruid.</p> <p>Kweldervegetaties: Knopig doornzaad, kwelderzegge, stijve ogentroost, zeealsem, zeevenkel, zeeveegbree.</p> <p>Bermvegetaties: Kamgras, grasklokje, grote kaardenbol.</p> <p>Slootvegetaties: Brede waterpest.</p> <p>Muurvegetaties: Tongvaren, gele helmblom.</p>
Beschermingsstatus	Sommige soorten tabel 1 Flora- en faunawet (grasklokje, grote kaardenbol); tongvaren en gele helmblom tabel 2 Flora- en faunawet. Allen soorten van de Rode Lijst.
Beschrijving	Voor deze soortgroepen wordt geen overzicht gegeven van biologie en biotoopvoorkeur. Er is voor gekozen om per soortgroep alleen gevoelige periodes en algemene maatregelen aan te geven.
Gevoelige periodes	Mei t/m augustus.
Gevoeligheid voor 'ver-thema's'	Betreding, verlies zaadbank, verdroging, veranderingen waterstanden, vermesting, vervuiling, verandering dynamiek.
Gevoeligheid voor activiteiten	Uitgifte terreinen, voorbereidende onderzoeken, bouwrijp maken, aanleg gebouwen en installaties, aanleg nieuwe havenkommen, aanleg en dempen van watergangen, kappen van bomen, werkzaamheden m.b.t. gronddepots, bemaling, grootschalig baggeren, spoorwerkzaamheden; beheer en onderhoud aan terreinen, droge infrastructuur, gronddepots, dijken, watergangen; medegebruik
Mitigerende maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Werkzaamheden buiten gevoelige periodes. ▪ Betreding voorkomen (mensen, machines, etc.). ▪ Uitsteken en verplanten door deskundige. ▪ Bovenste grondlaag (in depot) bewaren zodat na afloop van werkzaamheden de laag weer teruggezet kan worden en de zaadbank behouden blijft.

Factsheet overige diersoorten (voorzorgsmaatregelen algemene soorten)	
Soorten (Nederlandse naam/ wetenschappelijke naam)	<p><u>Zoogdieren</u>: (Gewone) bosspitsmuis, bosmuis, aardmuis, dwergmuis veldmuis, huisspitsmuis egel, mol, konijn, haas, vos, bunzing, hermelijn, wezel, ree</p> <p><u>Amfibieën</u>: Gewone pad, bruine kikker, meerkikker, kleine watersalamander, bastaardkikker</p> <p><u>(Broed)vogels</u>: alle soorten</p> <p><u>Vissen</u>: algemene soorten</p> <p><u>Insecten en ongewervelden</u>: algemene soorten</p> <p><u>Vaatplanten</u>: zie specifieke factsheets en factsheet bijzondere vegetaties</p>
Beschermingsstatus	<p>Genoemde soorten zoogdieren en amfibieën tabel 1 Flora- en faunawet</p> <p>Broedvogels: eigen lijst Flora- en faunawet</p> <p>Overige soortgroepen: vallen niet onder tabellen</p>
Beschrijving	Voor deze (algemene) soorten wordt geen overzicht gegeven van biologie en biotoopvoorkeur. Er is voor gekozen om per soortgroep alleen gevoelige periodes en algemene maatregelen aan te geven.
Gevoelige perioden	<p><u>Zoogdieren</u>: Voortplanting: half maart-half juli, winterrust: november-maart</p> <p><u>Amfibieën en vissen</u>: Voortplanting: half maart-half juli, juvenielen ook juli-augustus, winterrust: november-maart</p> <p><u>Broedvogels</u>: Broedseizoen: globaal maart-half juni (kan afwijken: zowel eerder als later)</p> <p><u>Overwinterende vogels</u>: Oktober-maart</p> <p><u>Insecten en ongewervelden</u>: (Vaak) gebonden aan vegetaties (o.a. waardplanten)</p>
Gevoeligheid voor 'ver-thema's'	Verstoring door geluid, trilling, optische verstoring, verlies leefgebied en verblijfplaatsen, barrièrewerking/versnippering
Gevoeligheid voor activiteiten	Uitgifte terreinen, voorbereidende onderzoeken, bouwrijp maken, aanleg gebouwen en installaties, aanleg nieuwe havenkommen, aanleg en dempen van watergangen, kappen van bomen, werkzaamheden m.b.t. gronddepots, bemaling, grootschalig baggeren, spoorwerkzaamheden; beheer en onderhoud aan terreinen, gebouwen, droge infrastructuur, gronddepots, dijken, watergangen; medegebruik
Mitigerende maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Werkzaamheden buiten gevoelige periodes soortgroepen ▪ Verblijfplaatsen ontzien ▪ Een kant op werken tijdens werkzaamheden zodat dieren de kans krijgen te vluchten ▪ Werkzaamheden alleen tussen zonsopgang en zonsondergang

Bronnen gebruikt voor de factsheets (tekstdelen deels overgenomen):

Websites:

- <http://wilde-planten.nl>
- www.soortenbank.nl
- Effectenindicator (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicator.aspx>)
- Beschrijvingen soortendatabase Ministerie EL&I
<http://mineleni.nederlandsesoorten.nl/inv.db/inv.db/home.html>
- www.zoogdiervereniging.nl
- www.ravon.nl

Colofon

GEDRAGSCODE FLORA- EN FAUNAWET

OPDRACHTGEVER:

Groningen Seaports

**STATUS:**

Definitief

AUTEUR:

Dolf Logemann
Rosanne van Oudheusden

Foto voorkant: Koos Boertjens

GECONTROLEERD DOOR:

Dolf Logemann

**VRIJGEGEVEN DOOR:**

Gwenn van der Schee

5 december 2012

076481312:0.6

ARCADIS NEDERLAND BV

Zendmastweg 19

Postbus 63

9400 AB Assen

Tel 0592 392 111

Fax 0592 353 112

www.arcadis.nl

Handelsregister 9036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.